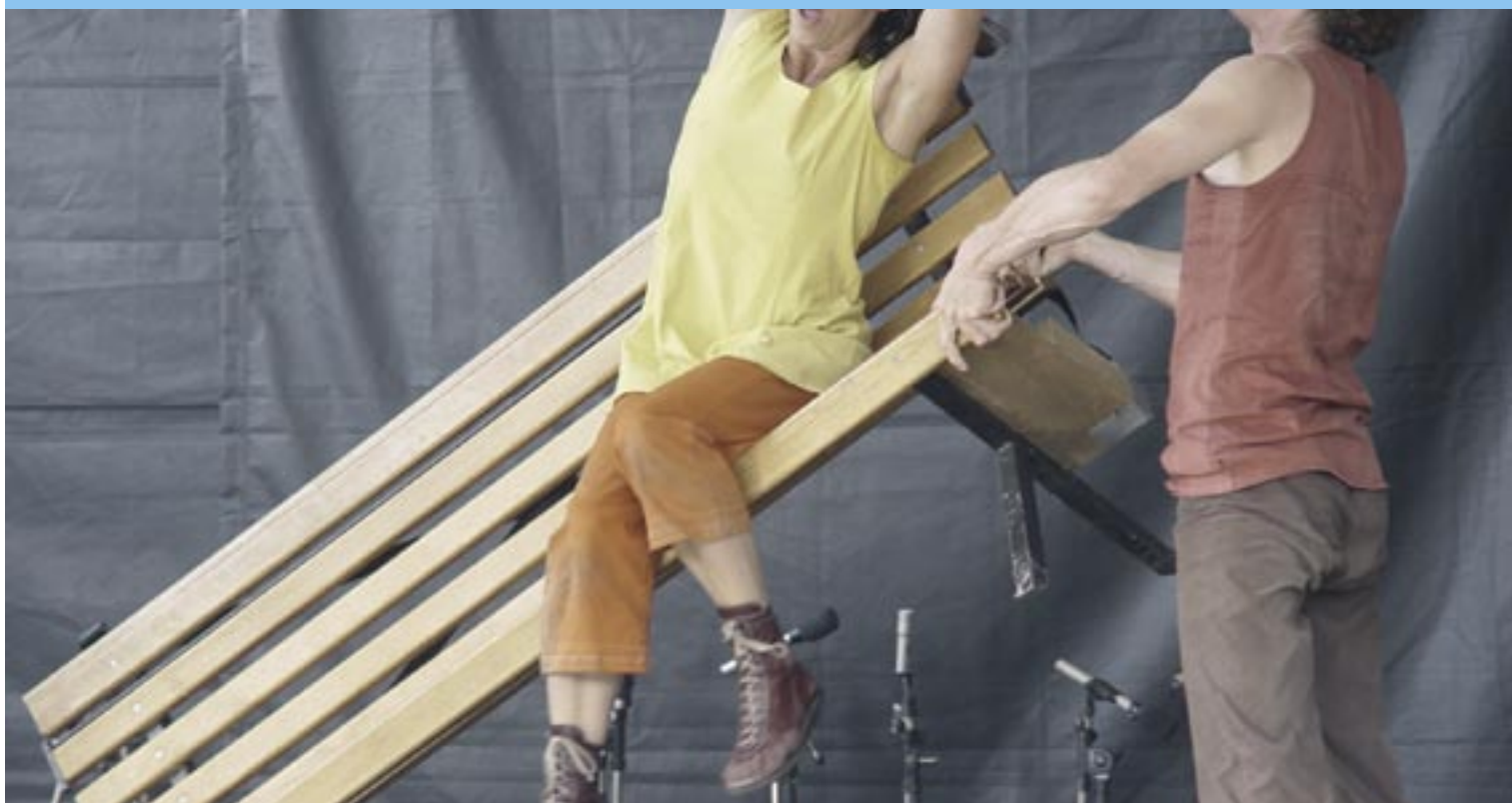


DF Revy

| | |
|---|----|
| Informationskompetence. Samarbejde – sammenhæng – succes? | 4 |
| Portræt af en formand | 12 |
| Webbaserad brukarundervisning vid nordiska akademiska bibliotek | 14 |
| Quick and dirty – hvordan søges der i DanBib? | 18 |
| Nyhedsbreve til formidling af digitale materialer | 22 |



Danmarks Forskningsbiblioteksforening – DF Revy 28. årgang nr. 6, september 2005



Redaktion

Naja Porsild (ansvarshavende)
Handelshøjskolens Bibliotek
Fuglesangs Allé 4
8210 Århus V
Tlf. 8948 6523
nap@asb.dk

Redaktionsudvalg

Adrian Price
Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek
Tlf. 3528 2116
ap@kvl.dk

Anne Cathrine Trumpy
Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek
Tlf. 3528 2147
act@kvl.dk

Bente Lope
Aalborg Universitetsbibliotek
Tlf. 9635 9360
bl@aub.aau.dk

Abonnement

Årsabonnement for ikke medlemmer 390 DKK
plus porto.

Meddelelser om adresseændring og andet, der
vedrører ekspedition af DF Revy, bedes rettet til:
DFs sekretariat

Hanne Dahl
Statsbiblioteket
Universitetsparken
8000 Århus C
Tlf. 8946 2207
Fax 8946 2220
df@statsbiblioteket.dk

Deadlines

| | Udkommer |
|-----------------------------|--------------------|
| DF Revy nr. 7, 28 september | 01. - 04. november |
| DF Revy nr. 8, 26 oktober | 05. - 09. december |
| DF Revy nr. 1, 30 november | 09. - 12. januar |

Manuskripter kan overføres elektronisk som fil til
redaktionens e-mail eller afleveres på diskette (Word)

Annoncer

1/1 side: 3300 kr.
1/2 side: 1860 kr.
2-sidet indstik, 4 farver: 3.300 kr.

Priserne er excl. moms, foto-, layout- og reproarbejde.

Gentagelsesrabat 15%. Ved indrykning i en hel
årgang gives 25% rabat.

Alle henvendelser vedrørende annoncer bedes
rettet til redaktionen. (Se adresser ovenfor)

Grafisk design og fotos
Hreinn Gudlaugsson
hrg@asb.dk

Tryk

Elbo Grafisk A/S
Oplag: 1100
ISSN 0106-0503



4 Informationskompetence. Samarbejde – sammenhæng – succes?

Af Marie Viftrup Schneider, Karin Lodberg, Marianne Vadgaard Christensen,
Margrethe Skovgaard Larsen, Bente Rindsig og Carsten Nielsen

12 Portræt af en formand

Af Karen Grundvad Kvist

14 Webaserad brukarundervisning vid nordiska akademiska bibliotek

Af Olof Sundin

16 Kort nyt

17 Nyt om publikationer

Af Anne Cathrine Trumpy

18 Quick and dirty – hvordan søges der i DanBib?

Af Kirsten Larsen

21 Nye DF-medlemmer

22 Nyhedsbreve til formidling af digitale materialer

Af Jens Hofman Hansen og Inge Marie Larsen

26 DF's nye bestyrelse

28 Mødekalender

Fra Redaktionen



Informationskompetence, brugerundervisning og formidling. Forskellige værktøjer - samme mål?

Informationskompetence udvider de gamle begreber om brugerundervisning, kvalifikationer og indlæring til også at omfatte permanent og personlig videnstyring. "Vores rolle som biblioteksprofessionelle bliver udvidet fra at hjælpe brugere til at finde information, mod at understøtte og supportere brugernes tilegnelse af informationskompetencer under hele læreprocessen." Citatet er hentet fra DFs internatmøde nov. 1999, hvor E. Arkin redegjorde for de læringsmodeller, man arbejdede med på AUB for udvikling af brugerundervisning til understøttelse af læreprocessen.

Informationskompetence er tæt knyttet til informationssøgning, men rækker langt ud over den almindelige kontakt og koordinering mellem bibliotekaren og underviseren. Den fordrer optimal "Campus-kultur" baseret på

tæt og aktivt samarbejde mellem underviser og bibliotekar og samtidig fokus på undervisningsforløbet som en helhed for at kunne lykkes så godt, som det beskrives i artiklen fra Sygeplejeskolen i Århus.

Fra Lund i Sverige pointeres ligeledes bibliotekarens vigtige rolle i hele læreprocessen og i udviklingen af brugerens informationskompetence. Vi skal både kunne vurdere, hvor i læreprocessen brugeren befinder sig og besidde de pædagogiske kvalifikationer, der kræves for processens videre forløb. I mere end 100 år har bibliotekarer været enige i at: "...a librarian should be more than a keeper of books; he should be an educator." (Robinson, 1876). Tankevækkende!

Lige så tankevækkende er det at få illustreret - sort på hvidt, hvordan vi som fagfolk bruger en af vores daglige arbejdsredskaber og hjulpekilder. Man fristes til at spørge, hvor vores egen informationskompetence er på vej hen? Googlelandia?

Nyhedsbreve – faglig viden og formidling af samme. Nyhedsbreve er i dag meget andet og meget mere end tidligere tiders Litteraturlister. En formidling af disse omsat til IT-mediet er en oplagt og logisk udvikling af den service og videndeling, bibliotekerne arbejder på at udbygge. Samtidig åbner det mulighed for tættere kontakt til forsknings- og undervisningsmiljøet. Statsbibliotekets initiativ og forundersøgelser bekræfter at for optimal formidling af nyhedsbreve og -information er en præcis sproglig opbygning og formulering essentiel. Formidling fører os således tilbage til begrebet informationskompetence – og ringen er sluttet.

Sidst – men ikke mindst, er det en fornøjelse at kunne præsentere og byde velkommen til DFs ny hovedbestyrelse (se s. 26).

Redaktøren

Informationskompetence Samarbejde – sammenhæng – succes?

Af Marie Viftrup Schneider, Karin Lodberg, Marianne Vadgaard Christensen,
Margrethe Skovgaard Larsen, Bente Rindsig og Carsten Nielsen

Kan sygeplejestuderendes informationskompetence styrkes, hvis undervisning i informationssøgning gøres til et fælles ansvar for uddannelsesbibliotekarer og fagundervisere?

Er en ændret arbejdsdeling i forhold til undervisning i informationssøgning et trin på vejen til at overflødig gøre uddannelsesbibliotekarer eller er det derimod en måde at styrke undervisningsbibliotekarernes position på uddannelsesinstitutionerne?

Marie Viftrup Schneider, bibliotekar

Karin Lodberg, ledende bibliotekar

Marianne Vadgaard Christensen, bibliotekar

Margrethe Skovgaard Larsen, studievejleder og sygeplejelærer

Bente Rindsig, studievejleder og sygeplejelærer

Carsten Nielsen, pædagogisk koordinator

Projektgruppe nedsat på Sygeplejeskolen i Århus

Projekt studiekompetence

Biblioteket på Sygeplejeskolen i Århus indgår i et tværfagligt projekt, der har fokus på metoder til at styrke de sygeplejestuderendes informationssøgning, læsehastighed, læseforståelse og notattekniik. Hovedprojektet er startet i februar 2005 og afsluttes i sommeren 2006. Som del af projektet blev interventions- og testmetoder afprøvet ved pilottests i efteråret 2004. Denne artikel beskriver resultatet af pilottesten i forhold til den del af projektet, der omhandler informationssøgning. Indledningsvis beskrives baggrund for projektet, samt de anvendte interventions- og testmetoder.

Undervisningstilbud i informationskompetence

Biblioteket på Sygeplejeskolen i Århus er altid blevet økonomisk og teknologisk prioriteret. Skolens administrative og pædagogiske ledelse anser en høj biblioteksservice som en central del af uddannelsen. Som en del af biblioteksservicen har der altid været udbudt kurser i informationssøgning på både grundlæggende og mere avancerede niveauer. Den grundlæggende introduktion har været fast del af den skemalagte undervisning i uddannelsen, mens de mere avancerede kurser med indbygget progression er udbudt som åbne tilbudskurser. Studentersøgningen til kurserne er steget i takt med de skærpede faglige krav til den sygeplejefaglige argumentation i opgaver og projekter i den nye professionsuddannelse. I dag vælger de fleste studerende på et eller andet tidspunkt af deres uddannelsesforløb at følge alle undervisningstilbuddene. I de seneste par

år er der endvidere forud for udarbejdelse af det afsluttende bachelorprojekt givet undervisning i informationssøgning, hvor en konkret problemstilling danner udgangspunkt for en eksemplarisk litteratursøgning gennemført i et samspil mellem studerende, fagundervisere og bibliotekarer (1).

De studerende evaluerer generelt undervisningstilbuddene positivt, men bibliotekarerne oplever, at mange har svært ved at huske og anvende teknikkerne, når det er nødvendigt. På trods af den målrettede indsats og de relativt omfattende tilbud er det vores erfaring, at de studerendes kompetencer til målrettet informationssøgning generelt set udvikles for sent i studiet, og at en del studerende ikke opnår et tilfredsstillende niveau.

Eksterne krav om informationskompetence

Svag informationskompetence påvirker kvaliteten af de studerendes læreproces, og det gælder ikke mindst i deres arbejde med selvstændige opgaver og projekter. Det er et personligt problem for de studerende, men må også opfattes om et generelt uddannelsesproblem. Yderligere er det et problem i et professions- og samfundsperspektiv, da der er stigende omverdenskrav i forhold til færdiguddannedes informationskompetence. Mange forhold taler for en opprioritering af undervisningen i informationskompetence:

- Internettet har gjort en meget stor informationsmængde tilgængelig, men fordrer samtidig evne til at søge og kritisk sortere i mængden af information.

- Vidensudviklingen er voldsom inden for alle fagområder, herunder sygeplejefaget, hvilket fordrer evne til kontinuerlig ajourføring og frasortering af forældet viden. Svag informationskompetence kan medvirke til faglig stagnation og i værste fald faglig deklassering.
- I sygeplejefaget og andre sundhedsvidenskabelige fag er der øgede krav om evidens for diverse handlinger. Kravene kommer fra såvel faget selv som fra sundhedsinstitutionerne og brugerne. Det er dokumenteret, at blandt andet manglende informationskompetence er en barriere for, at uddannede sygeplejersker anvender videnskabelig litteratur (2).
- Sygeplejerskeuddannelsen er i lighed med andre mellemlange videregående uddannelser blevet en professionsbacheloruddannelse, hvor der lovgivningsmæssigt er krav om udviklingsbaseret og forskningstilknytning (3). De mellemlange videregående uddannelser skal ikke bare kvalificere til professionsudøvelse, men også til videregående uddannelse på master- og kandidatniveau (ibid §2). I Bekendtgørelsen om sygeplejerskeuddannelsen er det på formålsniveau fremhævet, at de studerende skal kvalificere sig til at "udvikle sygepleje og udføre kvalitets- og udviklingsarbejde samt følge, anvende og deltage i forskningsarbejde inden for sundhedssektoren." (4).

For at opfylde disse øgede krav, er det ikke nok, at de studerendes evne til informationssøgning styrkes. Informationssøgning er kun ét

Tendensen på uddannelsesinstitutionerne er, at grænsen mellem metodeundervisning, opgaveskrivning og fagundervisning i et vist omfang udviskes.

aspekt af informationskompetence. Informationskompetence drejer sig også om at "kunne behandle og implementere den indhentede information optimalt" (5). Det kræver også evne til faglig begrundet afgrænsning i søgeprocessen, evne til sortering af de fundne kilder samt beherskelse af en effektiv læseteknik. Uden disse kompetencer vil de studerende drukne i de mange informationer, som den moderne informationsteknologi gør let tilgængelige. Evnen til at bruge de fundne informationer i analyser og synteser, som er et centralt formål med uddannelsen, kræver endvidere, at de studerende har en faglig og metodisk indsigt, som primært læres i selve fagundervisningen og hertil knyttede opgaver.

Hvordan kan informationskompetencen styrkes?

Videregående uddannelsesinstitutioner har arbejdet med forskellige svar på de udfordringer informationssamfundet stiller til uddannelser og studerende. Som beskrevet ovenfor, har der i undervisningen i informationssøgning på Sygeplejeskolen i Århus været en bevægelse mod større grad af studenteraktivitet og en vis grad af integration med fagundervisningen. Som det sidste skud på stammen har vi tilbudt fælles undervisning mellem fagundervisere og uddannelsesbibliotekarer, hvilket vi har gode erfaringer med (1). Denne bevægelse følger den almindelige trend på videregående uddannelser, hvor udvikling af informationskompetence i stigende omfang opfattes som et fælles anliggende og ansvar for fagundervisere, uddannelsesbibliotekarer og uddannelsesplanlæggere (6). På Ergo- og fysioterapeutskolen i Holstebro har man lavet lignende tiltag, men suppleret det med fagundervisernes tilstedeværelse på biblioteket som vejledere ved de studerendes søgeproces (7). Forskellige udenlandske projekter har på lignende vis arbejdet med at udbygge samarbejdet mellem fagundervisere og bibliotekarerne (8;9).

Traditionel undervisning i informationssøgning har typisk haft karakter af forberedelse mod kommende behov eller "just-in-case" tilrettelæggelse. Nye undervisningstiltag på området er karakteriserede ved i højere grad at være rettet mod aktuelle studenterbehov, eller

"just-in-time" tilrettelæggelse. Erfaringen er, at "just-in-case" tilrettelæggelsen er mindre motiverende og den langsigtede effekt tvivlsom. Det tyder på, at "just-in-time" tilrettelæggelsen øger overførbareheden af undervisningen (10).

Otterup Bibliotek og Nordfyns Gymnasium gennemførte i perioden 2002-2004 et projekt, hvor flere af ovenstående intentioner var i spil (11). Ud over den traditionelle "just-in-case" undervisning af eleverne var bibliotekaren direkte involveret i egentlige projektforsøg sammen med fagundervisere. I dette projekt lå der også en intention om indirekte at påvirke de studerendes informationskompetence via fagundervisernes egen opkvalificering i informationssøgning. Samme filosofi ligger bag en informationskompetencematrix, som bibliotekaren på Viborg Seminarium har udviklet (12). Denne matrix er tænkt som et underviserredskab, hvormed fagundervisere kan stimulere de studerendes progression i informationskompetence i løbet af uddannelsen. Som forudsætning for succes med en sådan tilgang fremhæver forfatteren, at fagundervisere selv skal besidde solide informationskompetencer.

På University of Wollongong samt på University of South Australia har man på lignende vis arbejdet med egentlig integration af informationssøgning i fagundervisningen. Bibliotekaren deltog i forskellig grad i undervisningsforløb og projekter eller interventionen gik alene gennem fagundervisere med indirekte støtte fra bibliotekaren. Interventionerne blev systematisk evalueret, og der blev påvist positiv effekt af tiltagene (13-16).

Tendensen i kvalificeringen af studerendes informationskompetence synes at gå i retning af en større integration af informationssøgningskompetence i selve fagundervisningen og med fagundviseren som en central person. En anden eller supplerende tendens går mod netbaserede informationssøgningsprogrammer som eksempelvis SWIM (Streaming Webbased Information Modules) på Ålborg Universitet.

Generelt synes der at ske en opprioritering af undervisning i informationssøgning på alle niveauer af uddannelsessystemet. De didaktiske tiltag synes at flytte sig fra formidlingspræget undervisning mod mere studenteraktive undervisningsformer, og som noget nyt er der

initiativer i gang, som satser på en egentlig integration af informationskompetence i fagundervisningen. Tendensen på uddannelsesinstitutionerne er, at grænsen mellem metodeundervisning, opgaveskrivning og fagundervisning i et vist omfang udviskes.

Udviklingen sætter nye krav til faglærere, bibliotekarer og uddannelsesplanlæggere. Fagundervisere må nødvendigvis selv være informationskompetente, hvis de skal ajourføre undervisningen og vejlede studerende. Uddannelsesbibliotekarerne må i højere grad involverer sig i de studerendes faglige bearbejdningsproces i diverse former for selvstændige opgave- og projektarbejder, hvilket sætter krav om en vis fortrolighed med centrale teorier og fagbegreber indenfor uddannelsesfeltet. Uddannelsesplanlæggerne må i højere grad medtænke informationskompetencen som et ligeværdigt fagindhold, der tilgodeses tids- og ressourcemæssigt i curriculum.

Pilotprojekt om informationssøgning

Som beskrevet i indledningen har vi på Sygeplejeskolen i Århus igangsat et projekt, hvor informationssøgning på en gang knyttes tæt sammen med fagundervisningen og undervisning i læse- og notatteknik. Som forberedelse til projektet er der i efterårssemesteret 2004 gennemført et pilotstudie alene i forhold til integration af informationssøgning i fagundervisningen. Formål, metode og resultat af dette pilotprojekt beskrives i det følgende.

Formål med pilotprojekt:

- At undersøge om en intervention, hvor informationssøgning integreres i fagundervisningen, fremmer informationskompetence hos sygeplejestuderende på 1. semester i højere grad end den nuværende praksis på området.
- At afprøve et udviklet evalueringsinstrument til måling af de studerendes informationskompetencer før og efter interventionen.

Implicit i formålet ligger der en arbejds-hypotese om, at integration af informationssøgning i fagundervisningen vil styrke de studerendes informationskompetence, hvilket de australske erfaringer indikerer. Det nye i projektet er at integration af informationssøgning i fagundervisningen er tilrettelagt således,

at udviklingen af informationskompetence bliver et fælles anliggende for bibliotekarer og fagundervisere.

Undersøgelhedsdesign:

- Kvantitativt studie med en interventions- og en kontrolgruppe.
- Interventions- og kontrolgrupper (klasser) er udvalgt tilfældigt og det tilstræbes at grupperne matcher hinanden i forhold til køn, alder, uddannelsesbaggrund m.v.
- Førtest af studerendes informations søgningskompetencer ved studiestart ud fra standardiseret test.
- Eftertest af studerendes informations søgningskompetencer ved slutningen af første semester ud fra standardiseret test.

Hvert semester starter 112 nye sygeplejestuderende på Sygeplejeskolen i Århus. De fordeles i fire klasser. En af disse klasser blev udvalgt som interventionsgruppe og en anden fungerede som kontrolgruppe. Klasserne var i store træk homogene og indbyrdes sammenlignelige, dog med den forskel, at kontrolgruppen havde den største aldersmæssige spredning og flest matematiske studenter. De to udvalgte klasser fik det to-timers introduktionskursus i informationssøgning, som sygeplejeskolens bibliotekarer har tradition for at udbyde på 1. semester.

Da vi ikke fandt et velegnet og allerede valideret instrument for måling af informationskompetence, har vi under vejledning af lektor Niels Ole Pors fra Danmarks Biblioteksskole udarbejdet en test, som består af et spørgeskema og praktiske opgaver i forhold til søgning. Det endelige spørgeskema og opgaverne blev opbygget omkring følgende syv overskrifter: Personlige oplysninger, generelle IT-færdigheder, egenvurdering, læsning af en bibliografisk post, brug af Bibliotek.dk, brug af sygeplejeskolens egen biblioteksbase samt emnesøgning.

Det har været tidskrævende at udarbejde tests, men det var centralt for pilotprojektet at få afprøvet og tilpasset måleinstrumentet, så der til hovedprojektet kan indhentes valide og pålidelige data om de studerendes informationskompetence.

En forudsætning for projektgennemførelsen var, at der faktisk skete en intervention i interventionsgruppen. Projektgruppen (forfatterne) havde derfor en detaljeret plan for, hvorledes denne intervention kunne sikres og understøttes. Der blev arbejdet meget med at skabe en fælles forståelse om projektets intention og design. Projektgruppen fremlagde en række forslag til interventionsmetoder, der kunne anvendes i fagundervisningen til udvikling af de studerendes informationskompetence. De enkelte forslag blev grundigt diskuteret med fagundviserne, og listen blev suppleret med deres egne forslag.

Fagundviserne blev af bibliotekarerne introduceret til diverse søgeteknikker og fik gennemgået funktionaliteten i sygeplejeskolens

egen database og Bibliotek.dk. Der blev også forevist eksempler på anvendelige hjemmesider og søgemaskiner. Indholdet af bibliotekarernes introduktion skulle afspejle projektgruppens forventningsniveau til fagundviserne med hensyn til hvilke værktøjer, der skulle integreres i fagundervisningen. Fagundviserne blev tilbudt løbende supervision hos bibliotekarerne i interventionsperioden i forhold til diverse interventionsmetoder. For at undgå afsmittende effekt til kontrolgruppen blev det tilstræbt, at de udvalgte fagundvisere ikke forestod undervisning i kontrolgruppen.

Der blev ikke givet ekstra lektioner til interventionsgruppen på grund af projektet, ligesom projektet ikke måtte gå ud over det sædvanlige faglige indhold beskrevet i læreplanerne for fagene. Det var fagundvisernes ansvar, at omorganisere deres undervisning, således at integration af informationssøgning kunne få en naturlig plads.

Der blev i projektperioden afholdt to frokostmøder og en midtvejsevaluering mellem fagundviserne i interventionsklassen og projektgruppen. Formålet med møderne var at sikre videndeling undviserne imellem, at dokumentere interventionserfaringerne og at fastholde undviserne på deres forpligtigelse til at anvende metoderne i den daglige undervisning.

Fagundviserne dokumenterede deres projektrelaterede aktiviteter i undervisningen ved hjælp af logbøger. Til det formål var der udarbejdet en elektronisk skabelon, som skulle udfyldes i forbindelse med hver interventionsaktivitet.

Hvad viste pilotprojektet?

Logbøgerne og fagundvisernes udsagn på evalueringsmøderne har vist, at det kan lade sig gøre at integrere metoder til styrkelse af informationssøgning som en naturlig del af undervisningen. Der er altså sket den intervention, som var forudsætningen for hele projektets afvikling.

Logbøgerne beskriver 12 undervisningssituationer i løbet af semestret, hvor informationssøgning har været en del af undervisningen. Beskrivelserne omfatter: tidsforbrug til interventionerne, integrationernes indhold, de studerendes tilstedeværelse og engagement, samt fagundvisernes evaluering af interventionerne.

Integrationsaktiviteterne har i princippet været centreret om to forskellige undervisningsmodeller. Den ene model har været en bundet studenteropgave, f.eks. det at finde en specifik artikel. Den anden har været en mere åben opgave vedrørende emnesøgning, hvor også kritisk evaluering af kilderne er indgået.

Eksempel på integration: De studerende fik til opgave at finde sygeplejefaglige artikler eller anden relevant information om hæmaturi (blod i urinen) ved hjælp elektronisk informationssøgning på Internettet. De studerende skulle fremlægge deres søgeproces og resultatet af denne. På klassen blev søgningernes værdi såvel som de fremfundne kilders kvalitet diskuteret.

| Oversigt over pilotprojektet | | |
|------------------------------|--|--|
| | Interventionsgruppe | Kontrolgruppe |
| August 2004 | Fagundvisere indføres i projektet og interventionsmuligheder | |
| September | Førtest Studerende modtager introduktionskursus på to timer i informationssøgning | Førtest Studerende modtager introduktionskursus på to timer i informationssøgning |
| September - december | Fagundervisning med integration af informationssøgning Udarbejdelse af logbøger Inspirations- og evalueringsmøder med fagundvisere | Almindelig fagundervisning |
| December | Eftertest | Eftertest |
| Januar 2005 | Analyse af tests og korrektion af tests. Opsamling på logbøger | |
| Februar | Start på hovedprojekt | |



Gør livet mere simpelt - brug EBSCO

EBSCO's målsætning er at gøre jeres liv mere simpelt. Uanset om I køber elektroniske eller trykte tidsskrifter, kan EBSCO tilbyde værktøjer og funktioner, der hjælper jer med at administrere jeres samling af tidsskrifter. Bag alle vore systemer står vores personlige kundeservice til rådighed, en EBSCO tradition i mere end 60 år.

Hvis I ønsker mere information om vores brede udbud af produkter og service, der hjælper jer at administrere både online og trykte tidsskrifter, så besøg www.ebsco.com/EAMS.

Lad EBSCO gøre arbejdet for jer!

CUSTOMERFOCUSEDCONTENTDRIVEN

www.ebsco.com

EBSCO
INFORMATION SERVICES

De involverede fagundervisere har under hele forløbet været meget positivt indstillede. De har brugt ekstra tid til forberedelse af undervisningen, men vurderer, at den tid, de har brugt i selve undervisningen, har haft værdi både i forhold til fagligheden og i forhold til informationsøgning. På trods af integrationsaktiviteterne vurderer fagunderviserne, at pensum er nået.

De studerende har generelt vist engagement i forbindelse med integrationsaktiviteterne, og de har set det værdifulde i selv at kunne finde helt opdateret viden.

En studerende fra interventionsklassen har udtalt:

"Det må da være væsentligt ved opgaveskrivning - i hvert fald senere i uddannelsen - at man kan gå ind og finde opdateret viden, som ikke er i lærebøgerne, som man så kan inddrage i opgaven - det må da give noget mere!"

Fra midtvejsevaluering i samme klasse har lærerne lavet følgende sammendrag:

"... det er godt med søgeøvelser, men det er vigtigt, at indholdet er i fokus for at motivere de studerende til at få lavet søgningerne. De studerende mente, at en højere grad af integration af øvelserne i undervisningen kunne forbedre motivationen, og de opfordrede os til at fortsætte med øvelserne og udvikle dem yderligere."

De studerendes egenvurdering

De studerende blev i spørgeskemaet bedt om at vurdere deres kendskab til søgning gennem markering på en 7-trins skala. Den gennemsnitlige ændring for de enkelte udsagn fra førtesten til eftertesten er vist i tabel 1.

Interventionsgruppens egenvurdering steg tydeligt for de fleste udsagn, f.eks. måltes en stigning på 0,76 skalatrin i fortrolighed med at anvende databaser. Den mest markante ændring i interventionsgruppen er imidlertid sket i forhold til fortrolighed med at finde danske tidsskriftartikler om et bestemt emne (en stigning på 1,05 trin). Den samlede egenvurdering er i interventionsgruppen steget med 0,49 skalatrin, mens den i kontrolgruppen er uændret (-0,07 skalatrin).

Integration udvikler kompetence i informationsøgning

De studerendes informationskompetence var ved studiestart for såvel interventions- som kontrolgruppen på flere måder bedre end forventet. Alligevel er der en tydelig positiv effekt af interventionen. Resultaterne med hensyn til søgekompetence ses i tabel 2. Bortset fra færdighederne i forbindelse med læsning af en bibliografisk post er der på alle andre områder sket en større udvikling i interventionsgruppen end i kontrolgruppen. Det samlede resultat viser, at næsten alle studerende i interventionsgruppen (93 %) har forbedret de kognitive færdigheder i løbet af undersøgelsesperioden. I kontrolgruppen har ca. halvdelen af de studerende forbedret sig (56 %).

| Ændring i egenvurdering | Finder mat. på mit bibliotek | Anvender databaser | Vælger databaser | Finder info. på Internettet | Finder danske tss. artikler | Kombinerer søgeord | Anvender trunkering | Samlet egenvurdering |
|-------------------------|------------------------------|--------------------|------------------|-----------------------------|-----------------------------|--------------------|---------------------|----------------------|
| Interv.gr | 0,22 | 0,76 | 0,38 | 0,66 | 1,05 | -0,07 | 0,41 | 0,49 |
| Kontrolgr | -0,60 | 0,11 | -0,01 | -0,03 | -0,25 | -0,15 | 0,41 | -0,07 |

Tabel 1. Ændring i gruppernes gennemsnitlige egenvurdering for de enkelte udsagn. Ændringen er målt i skalatrin.

| Søgekompetence | Læsning af bibliografisk post | | Brug af databasen Bibliotek.dk | | Brug af sygeplejerskolens database | | Emnesøgning | | Samlet resultat af søgetekniske færdigheder | |
|----------------|-------------------------------|---------------|--------------------------------|---------------|------------------------------------|---------------|---------------------|---------------|---|---------------|
| | Interventionsgruppe | Kontrolgruppe | Interventionsgruppe | Kontrolgruppe | Interventionsgruppe | Kontrolgruppe | Interventionsgruppe | Kontrolgruppe | Interventionsgruppe | Kontrolgruppe |
| Udvikl. | | | | | | | | | | |
| Positiv | 14 % | 25 % | 86 % | 37 % | 72 % | 43 % | 50 % | 31 % | 93 % | 56 % |
| Ingen | 50 % | 50 % | 14 % | 44 % | 14 % | 38 % | 43 % | 44 % | 0 % | 25 % |
| Negativ | 36 % | 25 % | 0 % | 19 % | 14 % | 19 % | 7 % | 25 % | 7 % | 18 % |

Tabel 2. Udvikling i de fire forskellige samt de samlede kognitive færdigheder i interventionsgruppen og kontrolgruppen målt på individniveau og udtrykt i procent.

Den positive virkning kan yderligere illustreres med detaileksempler. Testen af evnen til at finde tidsskriftartikler fra et bestemt tidsskrift med afgrænsning på år viste en markant udvikling for interventionsgruppen (A) ift. kontrolgruppen (B) (fig. 1).

Kan finde artikler fra dansk tidsskrift fra bestemt år

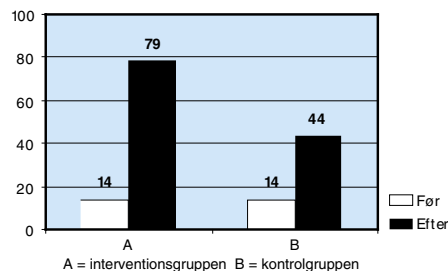


Fig. 1. Procentvis fordeling af rigtige svar på spørgsmålet vedr. at finde artikler fra et dansk tidsskrift afgrænset til et bestemt år.

Mht. at genkende en fornuftig søgestreng med kombination af søgeord og trunkering viste undersøgelsen ligeledes en stor stigning for interventionsgruppen (A). Kontrolgruppen (B) var her bedst ved førtesten, men udviklede sig ikke så meget efterfølgende. (fig. 2)

Kan genkende en fornuftig søgestreng

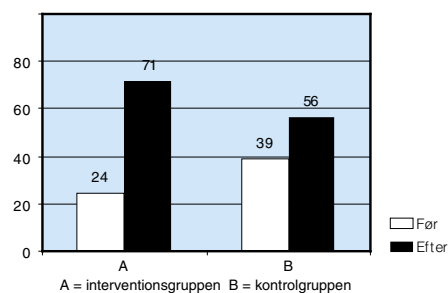


Fig. 2. Procentvis fordeling af rigtige svar på spørgsmål vedr. at kunne genkende en fornuftig søgestreng.

Den udviklede testmetode har vist sig at være brugbar. Førtesten afslørede visse mindre svagheder, som blev rettet til eftertesten, uden at det forrykkede sammenligneligheden. For en uddybende redegørelse af undersøgelsesdesign, målemetoder og resultater henvises til Marianne Vadgaard Christensens rapport om pilotprojektet (17).

Diskussion

Som forventet er vi under pilottesten blevet opmærksomme på forskellige metodiske og praktiske problemstillinger.

Anvendelse af før- og eftertest som målemetode har ikke været uproblematisk, idet flere faktorer mellem før- og eftertesten muligvis kan påvirke resultatet. Umiddelbart før eftertesten skiftede sygeplejeskolen bibliotekssystem, hvilket dog blev løst ved at bruge det gamle bibliotekssystem ved eftertesten. I mellem før- og eftertest indførte Bibliotek.dk ledetekster, hvilket ikke var muligt at ændre på.

Selv om gruppen af sygeplejestuderende på Sygeplejeskolen i Århus er relativ homogen, vil der være forskelle som har betydning for undersøgelsesfeltet. Designet med før- og eftertest mindsker dog effekten af eventuelle forskelle, da vi i testene går efter udviklingsgraden i informationskompetencen og ikke det faktuelle niveau ved før- og eftertest. Selv om vi opfordrede alle studerende til at deltage i introduktionsundervisningen, var fremmødet ikke 100 %. Det største problem med designet ved pilotprojektet er i sagens natur den relativt lille studiepopulation. Hertil kom et vist frafald ved eftertestene.

Vi er godt tilfredse med testspørgsmål og testopgaver og har ikke fundet anledning til at foretage store revisioner i testmaterialet til hovedprojektet.

Pilotprojektet har som helhed bekræftet, at konceptet kan overføres til hovedprojektet. Det kan lade sig gøre at gennemføre en intervention, hvor fagundervisere integrerer informationsøgning i den daglige undervisning, uden at det har negativ effekt på denne. Testmetoden ved før- og eftertesten har i store træk vist sig brugbar, om end der er foretaget mindre korrektioner. Logistisk har vi lært meget om afvikling af tests og problematikker knyttet til sikring af høj deltagelsesprocent ved de to tests.

De beskrevne erfaringer er ikke alene nyttige i forhold til informationsøgningdelen i hovedprojektet, men har overførselsværdi til læse- og notatdelen, der indgår som en ligeværdig del af hovedprojektet.

Vores hypotese om, at integration styrker de studerendes informationskompetence, kan med forsigtighed bekræftes i pilotprojektet.

Betingelser for succesfuld gennemførelse af pilotprojekt

At pilotprojekt er gået så godt, som det er tilfældet, har blandt andet baggrund i en række kollegiale og organisatoriske aspekter på Sygeplejeskolen i Århus.

Som beskrevet indledningsvis har biblioteksservice altid være prioriteret på Sygeplejeskolen i Århus, hvilket har betydet, at biblioteket er synligt i organisationens hverdagsliv og i sygeplejeskolen officielle visioner (18). Biblioteket er fysisk og pædagogisk en integreret del af undervisningsmiljøet, og fagundervisere og bibliotekarer har gennem årene haft et tæt samarbejde omkring såvel materialeforsyning som litteratursøgningsundervisning.

Sygeplejeskolens ledelse har bakket op om projektet, og underviserne har fra begyndelsen været meget positive. Fagunderviserens indstilling har været, at både de selv og de studerende kunne få et fagligt udbytte ved at indgå i projektet. De har været motiverede for at lægge undervisningen delvist om og for at deltage i såvel den forudgående undervisning som i de løbende evalueringsmøder. Denne samarbejds-

vilje, som ikke nødvendigvis er til stede på en travl uddannelsesinstitution, betragter vi som "kulturbetning".

Tilgængelige og opdaterede IT-ressourcer er en forudsætning for, at projektet kan gennemføres. Der anvendes IT ved såvel tests som ved den daglige implementering af informationsøgning i undervisningssituationen. På dette felt er Sygeplejeskolen i Århus godt stillet, da vi har gode net- og edb-undervisningsfaciliteter, opdateret soft- og hardware og et positivt indstillet IT-personale.

Støtte til projektet

Et projekt af denne karakter kan ikke gennemføres uden moralsk, organisatorisk og økonomisk opbakning fra institutionens ledelse. Sygeplejeskolen har finansieret hele forberedelsesarbejdet, pilotprojektet og dele af hovedprojektet. Heldigvis har vi også fået støtte fra eksterne fonde. Bibliotekarforbundets Forskningsfond har bevilliget 25.000 kroner primært til formidling af projektets resultat og konsekvens for bibliotekarerne. Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek har bevilliget 256.000 kr. til projektet. Gennem denne bevilling er der samtidig etableret et samarbejde med andre uddannelsesinstitutioner, som arbejder med parallelle informationskompetenceprojekter under paraplyen "Biblioteket som aktiv læringspartner"¹.

Samarbejde, sammenhæng og succes

Som beskrevet i indledningen har vi på Sygeplejeskolen i Århus tidligere arbejdet med at integrere informationskompetence i fagundervisningen i slutningen af uddannelsen. I det aktuelle projekt flyttes indsatsen til begyndelsen af uddannelsen, og det er primært fagunderviserne, der står for integrationen. Selvfølgelig har bibliotekarerne stadig en rolle i den almene indføring i litteratursøgning og den daglige vejledning i biblioteket, men i projektet flyttes deres indsats mere imod undervisergruppen. Ved at bruge fagunderviserne som rollemødder i forhold til at anvende informationsøgningsteknikker direkte i den faglige undervisning, er det vores hypotese, at informationskompetencen vil blive mere indarbejdet. Håbet er, at de studerende kan arbejde mere målrettet med informationsøgning og kildekritik, frem for den diffuse inddragelse af informationer, som vi ofte ser i de første semestre af uddannelsesforløbet. Figur 3 illustrerer den ændringsproces, vi arbejder med i projektet.

I hovedprojektet vil informationsøgning blive suppleret med læse- og notatteknik, som er andre helt centrale aspekter i informationskompetencen. Den brede definition på informationskompetence som projektet læner sig op af, lægger op til samarbejde med flere faggrupper og ikke mindst med de parter på institutionen, der arbejder med studiekompetence. Det har derfor været nærliggende at lave et fælles

projekt med inddragelse af både studievejledere og bibliotekarer. Samarbejdet og projektet har på én gang skabt større bevågenhed overfor studiekompetencerne, som et centralt indholdselement i uddannelsen og åbnet op for nye perspektiver på bibliotekarfunktionen.

En ændret arbejdsdeling i forhold til undervisning i informationskompetence er ikke en trussel mod uddannelsesbibliotekarerne.

Tværtimod tyder meget på, at bibliotekarerne med projektet yderligere styrker deres position i den faglige og pædagogiske proces på Sygeplejeskolen i Århus. Der kan allerede nu registreres et intensiveret underviser- og bibliotekarsamarbejde, mere informationskompetente studerende og nye spændende udfordringer til bibliotekarerne. Det sidste afspejler sig blandt andet i, at såvel lærere som studerende i dag efterspørger mere avanceret bibliotekarhjælp, når de benytter biblioteket.

Projektet har som sidegevinst påvirket fagundervisernes pædagogiske refleksioner og deres undervisningspraksis på en givtig måde.

Lærerne har på evalueringsmøderne udtalt, at det er blevet sjovere at undervise, og at de har lyst til at arbejde videre med integration af teknikkerne i deres undervisningspraksis, selv om interventionsdelen af projektet formelt er afsluttet.

Det har været alment accepteret blandt fagundervisere på sygeplejeskolen, at gode informationskompetencer er nødvendige, hvis studerende skal få det tilsigtede udbytte af uddannelsen. Det aktuelle projekt har yderligere styrket denne indstilling og har samtidig medvirket til at udvikle pædagogiske metoder til operationalisering af intentionerne.

På skrivepunktet (sommer 2005) er først i hovedprojektet gennemført med næsten 100 % deltagelse og erfaringerne med integration af litteratursøgnings-, læse- og notatteknikker er om muligt bedre end i pilotprojektet. Med en fordobling af studiepopulationen i såvel interventions- som kontrolgruppen skulle der være gode muligheder for at forbedre reliabiliteten. Den kan ligeledes styrkes gennem høje deltagelsesprocenter ved før- og eftertest, hvilket vi vil søge at optimere via skemamæssige tiltag.

Den første eftertest gennemføres i september 2005, og for at undersøge langtidseffekten af interventionen, er der planlagt endnu en eftertest i foråret 2006. Vi forventer, at resultatet efter første eftertest vil blive publiceret i løbet af efteråret 2005.

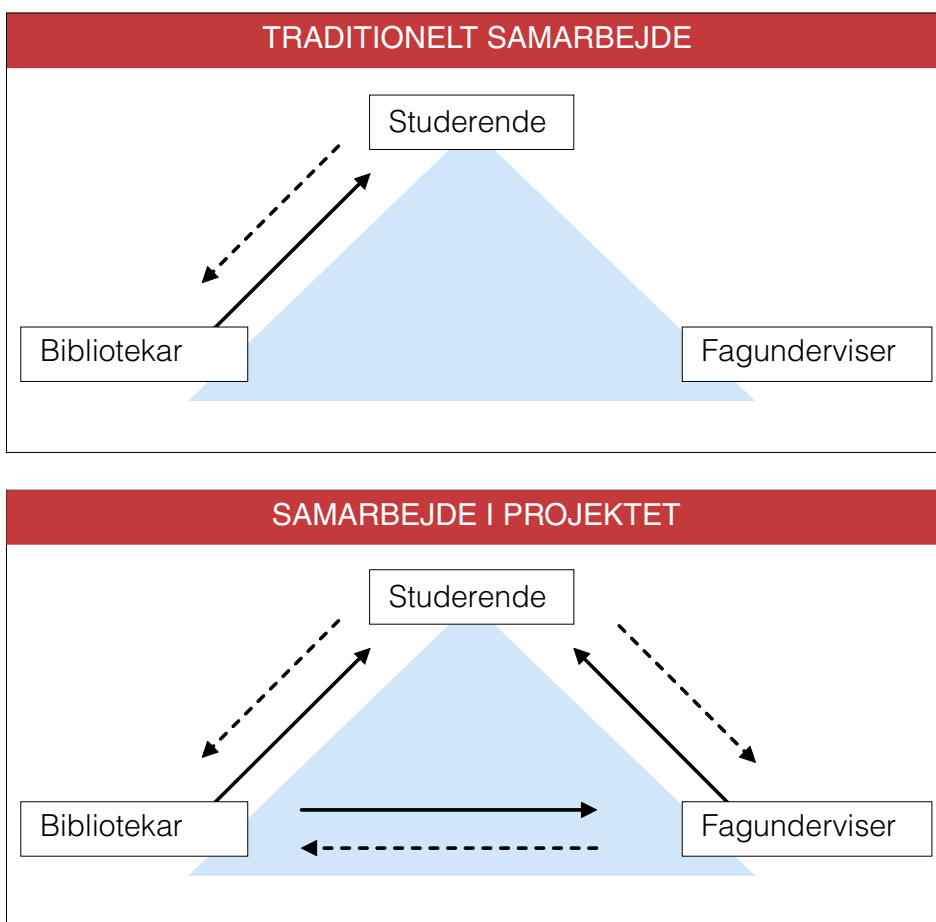


Fig. 3. Samspil mellem aktørerne i forhold til informationssøgning. De optrukne pile er undervisning, og de stiplede pile er tilbagemelding i form af ønske om individuel vejledning, opfølgning eller uddybning.

¹ Biblioteket som aktiv læringspartner består af tre delprojekter. Fællesnævneren for de tre projekter er, at de peger på informationskompetence som en væsentlig faktor i dagens læringsmiljøer, og at de vil afsøge hhv. afprøve metoder til at øge informationskompetencen hos de studerende m.h.p. generelt at forbedre læreprocessen og m.h.p. kvalitativt at kunne påvirke muligheden for livslang læring. De tre delprojekter er:

- Biblioteket som aktiv læringspartner – informationskompetence og nye roller for forskningsbibliotekerne (Handelshøjskolens Bibliotek i Århus m.fl.).
- DEF informationskompetence e-støtte værktøj (Det Kongelige Bibliotek m.fl.).
- Øges de studerendes studiekompetence, hvis studietekniske metoder integreres i fagundervisningen (Sygeplejeskolen i Århus).

Litteraturliste

(1) Noer V. Et tværfagligt undervisningsprogram med det formål at øge sygeplejestuderendes informationskompetence. Uddannelsesbibliotekaren 2003; 4(2):18-22.
 (2) Verhey MP. Information literacy in an undergraduate nursing curriculum: development, implementation and evaluation. J Nurs Educ 1999; 38(6):252-259.
 (3) Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor. BEK nr 113 af 19/02/2001. 19-2-2001.
 (4) Bekendtgørelse om sygeplejerskeuddannelsen. BEK nr 232 af 30/03/2001. 2001.
 (5) Blåbjerg NJ, Løvschall K, Pedersen BH, Rosenstand M. Mile: model for information literacy education. <http://mile.auc.dk/MILE/documents/il.pdf>: 1-9. 2004.
 (6) Thompson GB. Information literacy accreditation mandates: Why they mean for faculty and librarians. Library Trends 2002; 51(2):218-241.

(7) Aggerbeck M, Schreiber T. Integration af uddannelse og fagbibliotek. DF-revy 2002; 25(6):123-126.
 (8) Fox LM, Richter JM, White NE. A multidimensional evaluation of a nursing information-literacy program. Bull Med Libr Assoc 1996; 84(2):182-190.
 (9) Verhey MP. Information literacy in an undergraduate nursing curriculum: development, implementation, and evaluation. J Nurs Educ 1999; 38(6):252-259.
 (10) Ström N. Från "just in case" till "just in time": en sammanfattning från Nordinfolits sommarskola i Oslo juni 2003. DF-revy 2003; 26(6):172-174.
 (11) Gottlieb B. Evaluering af Projekt Det refleksive læringsmiljø: et samarbejdsprojekt mellem Otterup Bibliotek og Nordfyns Gymnasium 2002/2003. 2003. Otterup, Otterup Bibliotek. 2003.
 (12) Bjerg C. Informationskompetencer og informationskompetenceudvikling. Bibliotekarsarbejde 2003; 23(66):7-19.
 (13) Wallace MC, Shorten A, Crookes PA. Teaching information literacy skills: an evaluation. Nurse Educ Today 2000; 20(6):485-489.
 (14) Wallace MC, Shorten A, Crookes PA, McGurk C, Brewer C. Integrating information literacies into an undergraduate nursing programme. Nurse Educ Today 1999; 19(2):136-141.
 (15) Feast V. Integration of information literacy skills into business courses. Library and Information Science Abstracts 2003; 31(1):81-95.
 (16) Shorten A, Wallace MC, Crookes PA. Developing information literacy: a key to evidence-based nursing. International Council of Nurses 2001; 48:86-92.
 (17) Vadgaard Christensen M. Undervisning i informationssøgning - skal den integreres i fagundervisningen? Bind 1: Hoveddel, Bind 2: Bilag. 2005. Århus, Sygeplejeskolen i Århus.
 (18) Sygeplejeskolen i Århus. Sygeplejeskolens visioner for 2002 til 2006. Sygeplejeskolen i Århus: www.sygeplejeskolen-aarhus.dk/sw4775.asp. 17-6-2005.



ALU. BIBLIOTEKSVOGEN

**Fjederbund - med stor aflastning mod rygproblemer.
Bunden kører automatisk op, når vognen tømmes!**

Her er biblioteksvognen til danske biblioteker, der giver en lang række fordele!

Først og fremmest sikrer nyheden stor aflastning mod rygproblemer; derudover er aluminiumsvognen let at håndtere i det daglige arbejde, har en stor nyttelast, er let at rengøre og nærmest vedligeholdelsesfri.

Og selv om vognen har en enkel og kraftig konstruktion – har biblioteksvognen en flot finish!

- Let håndtering
- Minimal vedligeholdelse
- Hurtig rengøring
- Enkel og kraftig konstruktion
- Flot finish



Udviklet i et tæt samarbejde med Det Kongelige Bibliotek.



Kontakt Botved direkte,
44 85 05 19

BOTVED

METALGANGEN 16 . 2690 KARLSLUNDE . TLF. 4485 0510
INFO@BOTVED.COM . WWW.BOTVED.COM

NYHED
BIBLIOTEKSVOGNE

Portræt af en formand

Af Karen Grundvad Kvist

Kim Østrup har gennem de sidste 5 år spillet en central rolle i udviklingen af det elektroniske forskningsbibliotek i Danmark. Kim er kendt i brede kredse af den danske IT-verden, såvel den offentlige som den private – medens biblioteksfolk i almindelighed nok ikke har en klar fornemmelse af, hvem denne formand for DEFF (Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek) er og hvad han står for. Det skulle dette lille portræt gerne råde bod på.

Af Bibliotekschef Karen Grundvad Kvist

Det Administrative Bibliotek
og medlem af DEFF styregruppen fra 2003.
kgk@dab.dk

Vejen ind i DEF (efterfølgende kaldet DEFF)

I slutningen af maj i år fyldte Kim Østrup 60 år. I den anledning holdt han en reception i sit skønne hus lige ned til Bagsværd Sø. Ved den lejlighed var det tydeligt, at Kim har været involveret i så meget gennem sit lange virke, at stort set alt hvad der kunne krybe og gå inden for den offentlige administration, mange private virksomheder og sågar politikere kom og fejrede ham. Fra biblioteksvæsenet var det først og fremmest DEFF-styregruppemedlemmer og Biblioteksstyrelsen, der var repræsenteret.

Og hvem er han så, denne Kim Østrup og hvorfor er det lige netop ham, der er formand for DEFF? Kaster man et blik i den blå bog, får man en del af svaret. Hans karriereforløb i traditionel forstand kan skrives på én linie: "Ansat i IBM Danmark A/S i 1967. Underdirektør samme sted fra 1993". (Kim blev udnævnt til Vicedirektør i 2004).

Det, der derimod er mere interessant at se, er beskrivelsen af, hvilke arbejdsopgaver uden for murene, Kim har varetaget. Bestyrelsesposter, formandskaber mv. i en uendelig række – og ikke tilfældige eller kedelige af slagsen. Rækken af poster rummer alt fra Akademisk Boldklub (AB) til Bates gruppen. Slå selv efter.

Det er tydeligt, at Kim er den innovative kraft, som har siddet med utallige gange i store, politisk styrede udviklingsprojekter og at det måske er årsagen til, at man har peget på ham til at lede DEFF projektet.

Med flere ministerier som opdragsgivere og et biblioteksbagland, præget af stærke personligheder med forskellige ønsker til den fremtidige udvikling samt til, hvem der bør stå i spidsen her for, var det nødvendigt at finde en formand for DEFF med stor erfaring, innovativ kraft og evne til at skabe konsensus og ikke

mindst fremdrift i projektet.

Selvom der i den blå bog står, at Kim Østrup har været formand for DEFF siden 2001, så er det for beskeden at være. Allerede i referater fra 2000 optræder han som formand og officielt er han tiltrådt den 1. august 2000. Kim har således netop haft 5-års jubilæum i formandsstolen.

Kim var således også med til at sikre, at den første turbulente projektperiode blev afsluttet med mange synlige resultater i de danske forskningsbiblioteker.

Da DEFF imidlertid i høj grad udvikler infrastruktur og formidler samarbejde – og gennem dette fra første periode har været med til at give forskningsbibliotekerne et teknologisk løft ud i alle kroge, kan det være svært at pege på en enkelt ting, som har gjort en forskel.

DEFF i drift

I forbindelse med etableringen af den nuværende driftsperiode for DEF, senere DEFF, som det kom til at hedde, da Undervisningsministeriet indtrådte igen sammen med Videnskabsministeriet og Kulturministeriet, var det for Kim et stort spørgsmål, om det var der, han skulle bruge sine kræfter femover. Som han selv dengang sagde, så ønskede han ikke at være formand for en organisation, der bare fordelte et antal millioner. Nej, der skulle være en klar strategi for arbejdet og en samarbejdsorganisation, der sikrede bred udnyttelse af den viden og de produkter, der ville blive produceret i DEFFs regi.

For flere medlemmer af den tidligere styregruppe var det klart, at Kim Østrup for at ville fortsætte som formand, ønskede fuld opbakning såvel i det ministerielle bagland som i bibliotekerne til den strategi og organisation, han mente var nødvendig for at opnå resultater. Det vil sige, at ikke bare skulle ministerierne

bevilge midler, men bibliotekerne skulle også være villige til at investere ikke mindst personaleressourcer i DEFF.

Vi fik således en formand for det nye DEFF med en vision, en strategi og en organisation bag sig, som han selv i høj grad havde skabt.

Det skal i øvrigt nævnes, at Kims forslag til styringsmodel i sin tid blev evalueret af ph.d-studerende fra Århus Universitet, og at modellen senere har været en væsentlig inspiration for den organisation, som Rektorkollegiets IKT-Gruppe (Universitetsdirektørudvalgets ERFA-gruppe for informations- og kommunikationsteknologi) har etableret i forbindelse med universiteternes projekt Digital Forvaltning. Denne gruppes formand, Universitetsdirektør Gert Bechlund, CBS, er desuden medlem af den nuværende DEFF styregruppe.

I forbindelse med udpegning af den nye styregruppe i 2003, var det vigtigt for Kim, at den afspejlede interessenterne. Det skulle samtidig sikres, at der kunne arbejdes med et helhedssyn på den elektroniske udvikling i bibliotekerne til gavn for den samlede undervisning og forskning i Danmark.

Kim har i de forløbne år ikke været en formand, der blot har forsøgt at opnå konsensus. Han har i høj grad løbende villet sikre sig, at den vision for DEFF, som blev forelagt fra starten i 2003, løbende forfølges.

Og vi i styregruppen bliver gang på gang konfronteret med spørgsmål som:

- Hvem ejer brugerne? Det brugerorienterede i projektet har aldrig måttet tabes af syne.

Vi fik således en formand for det nye DEFF med en vision, en strategi og en organisation bag sig, som han selv i høj grad havde skabt

- Hvilken værdi tilfører det enkelte projektforslag til den danske forsknings- og uddannelsesverden? Hvis ikke denne værdi kan beskrives og forsvares – er det måske ikke et projekt, der bør nyde fremme i DEFF.

DEFF er bredt anlagt – med vægten lagt på at sikre en robust infrastruktur og en konsolidering af platforme og systemer. Samtidig skal det sikres, at der opnås synergieffekt ved at udvikle i fællesskaber, og at så mange som muligt inddrages samt at det, der udvikles, kan komme alle i fællesskabet til gode.

Det er klart at for de af os, der kommer med hele biblioteks-it-udviklingen i bagagen, og med rette er stolte af den, kan nogle af de ideer, Kim har med DEFF-udviklingen, give anledning til temmelig lange og højrøstede debatter i styregruppen.

Med den udvikling af standardiserede systemer, vi alle arbejder med, har flere af os svært ved at se, at vi kunne være nået meget længere ved at satse på et enkelt system. Kim omtaler gang på gang ”det brogede landskab”.

Til gengæld er hans ideer om større biblioteks- og driftsfællesskaber og endda outsourcing af driften af vores bibliotekssystemer nu en accepteret del af vores hverdag.

Ny strategi for DEFF 2006-2008

Fra 2006 skal strategi og planer for DEFF revideres og ajourføres med forventningerne til den teknologiske udvikling og de krav, der vil blive stillet til bibliotekerne i de kommende år i en uddannelses- og forskningsverden i en hastig global udvikling.

Der vil i efteråret blive foretaget en international evaluering af den forløbne periode, inden der tages fat på det egentlige strategiarbejde.

Kim er dog allerede, vanen tro, begyndt at fremsætte udsagn og stille spørgsmål til os om, hvilke udviklingstendenser vi, specielt i bibliotekerne skal være opmærksom på i de kommende år, bl.a.:

- Vi har nu haft WWW – udviklingen i gang i 10 år. Hvad bliver afløseren de næste 10 år?
- Vi taler nu ikke længere om søgemaskiner, men om info-maskiner, der er globale. Bibliotekerne og deres produkt bliver mere og mere immaterielt.
- Vi skal forholde os til den globale modernitet. – og skal være opmærksomme på, at teknologien er blevet kulturbærende.
- Den viden, der produceres og formidles er til hele verden. Se på, hvordan Indien og

Kina allerede har forholdt sig hertil.

Kim opfandt meget tidligt sloganet ”DEFF inside”, frit stjålet fra INTEL. Det vil sige, at DEFF-udviklede komponenter af alle slags gemmer sig bag de systemer, vi arbejder med i det daglige. Det giver en god forståelse af, hvorfor DEFF måske ikke er så synlig i hverdagen, og hvorfor en så vigtig person i forskningsbibliotekernes udvikling i disse år kan være så tilpas tilbagetrukket.



Hvis man synes, at dette portræt mangler forklaringer på begreber og en oversigt over styringsmodel mv., er det helt bevidst. Al information herom kan findes på www.deff.dk. Dog skal vision og mission gengives her:

VISION

Det er DEFFs vision at forskere, undervisere og studerende har adgang til al relevant information gennem brugervenlige systemer og vejledning af høj kvalitet. Alle aspekter af forskernes og de studerendes arbejde med informationsressourcer skal derved understøttes på højeste internationale niveau.

MISSION

Det er DEFFs mission at bidrage til en optimal udnyttelse af forskningsbaserede informationsressourcer.

Dette sker gennem samarbejde mellem bibliotekspartnerne, fælles udviklingsprojekter samt etableringen af en teknisk infrastruktur. DEFFs målgruppe betjenes fortrinsvis direkte gennem de institutioner, der deltager i DEFF, og gennem fælles tjenester, hvor dette er hensigtsmæssigt.

Webbaserad brukarundervisning vid nordiska akademiska bibliotek

Af Olof Sundin

Artiklar, seminarier och konferenser om informationskompetens sköljer över oss i de nordiska länderna sedan några år tillbaka. Budskapet är, att biblioteken har en viktig roll i brukarnas lärandeprocesser genom att bidra till att utveckla dessa brukares informationskompetens.

Olof Sundin
Universitetslektor, Fil Dr
Lunds universitet
olof.sundin@kult.lu.se

Men biblioteks eller bibliotekariers förhållningssätt till informationskompetens och brukarundervisning är inte självklara och kan sålunda se olika ut. Dessa olika förhållningssätt påverkar hur centrala fenomen såsom brukare, information och informationssökning förstås och behandlas.

Som ett komplement till mer traditionella metoder läggs numera stora resurser på utvecklingen av webbaserad brukarundervisning, ofta med hjälp av externa finansiärer såsom Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek, BIBSAM i Sverige, samt ABM utveckling i Norge. I en nyligen genomförd studie av nordiska akademiska biblioteks webbaserade brukarundervisning i form av handledningar har olika förhållningssätt till informationskompetens synliggjorts, beskrivits och problematiserats.¹

Det kan vara på sin plats att understryka att även om begreppet informationskompetens är ett relativt färskt begrepp (i alla fall i Norden), så är inte bibliotekariers pedagogiska arbete det. Redan i en artikel från 1876 i *American Library Journal* skrivs det följande:

"A librarian should be more than a keeper of books; he should be an educator [...] All that is taught in college amounts to very little; but if we can send students out self-reliant in their investigations, we have accomplished very much." (Robinson, 1876)ⁱⁱ

Med detta sagt ges pedagogiska aspekter på biblioteksverksamhet idag mer uppmärksamhet än någonsin tidigare. Det är nu inget unikt för bibliotek, utan vi kan iakttä samma fenomen på t ex biblioteks systerinstitutioner museer som idag fungerar mer som multimediala och interaktiva lärandeinstitutioner än lager för döda artefakter.

I studien av nordiska akademiska biblioteks webbaserade användarundervisning analysera-

des 31 handledningar för informationskompetens. Analysen resulterade i fyra åtskilda och återkommande förhållningssätt: ett källorienterat, ett beteendeorienterat, ett processororienterat och ett kommunikativt orienterat förhållningssätt. En och samma handledning bygger på fler än ett förhållningssätt och de utesluter därför på intet sätt varandra. Det är dessutom viktigt att ha i åtanke att utformningen av de enskilda handledningarna har med målgrupp och syften att göra. Vissa handledningar är t ex skapade för att kunna fungera självständigt medan andra är tänkta att fungera tillsammans med mer traditionell användarundervisning. De olika förhållningssätten presenteras här kortfattat:

Ett källorienterat förhållningssätt

I detta förhållningssätt står informationskällorna i fokus. Med informationskällor menas här såväl primär-, sekundär- som tertiärkällor. Att kunna vägleda brukare bland bibliotekets källor har alltid setts som en viktig expertis för bibliotek. Men när det fysiska biblioteket inte längre sätter ramarna för vilka källor, som brukarna har tillgång till, är det svårt för bibliotekarier att inneha en kunskap om dessa källors auktoritet inom de områden, som brukarna agerar inom. I de handledningar, som är knutna till en specifik disciplin, är det möjligt att behandla källornas innehåll. Men informationskällorna ges sällan en kritisk belysning avseende källornas innehåll eller det sammanhang de är skapade inom. Visserligen återkommer ofta temat "källkritik", men det är då i form av generella riktlinjer och inte utvärdering av enskilda källor. Intressant nog behandlas Internet ofta separat, som en genre i sig själv. Detta görs samtidigt som ett varnande pekfinger ofta syns, när Google eller andra sökredskap på Internet introduceras.

Ett beteendeorienterat förhållningssätt

I handledningarna finns även ett beteendeorienterat förhållningssätt, där fokus är på hur och i vilken ordning brukarna ska nyttja källorna. En struktur för hur informationssökning bör gå till som sedan brukarna förväntas kunna tillämpa i andra sammanhang, presenteras. Det kan vara fråga om, hur söktekniker som boolesk logik, närhetsoperatörer eller hur fälten i databaser ska hanteras. Här presenteras ofta övningar, där brukarna ska lära sig söktekniker, oberoende av disciplin. Det kan också vara fråga om i vilken ordning, källor ska utnyttjas, där brukarna ofta uppmanas att börja med uppslagsverk för att därefter gå vidare till mer specifika källor. Kännetecknande för det beteendeorienterade förhållningssättet är, att ingen hänsyn tas till den kontext eller disciplin, där informationen är tänkt att brukas.

Ett processororienterat förhållningssätt

I det processororienterade förhållningssättet introduceras informationssökningens olika delar i en kronologisk ordning: problemformulering, informationsbehov, val av informationskällor, sökteknik, källkritik och ibland också skrivprocessen. Utmärkande för detta förhållningssätt är, att det betonar metakognitionens betydelse. Det vill säga, istället för att lära sig ett beteende ska brukaren förstå den process hennes informationssökning utgör. I det empiriska materialet finns flera referenser till Carol Kuhlthau, som är den enda biblioteks- och informationsvetenskapliga forskaren, som refereras över huvudtaget. Liksom det beteendeorienterade förhållningssättet ger det processororienterade inte utrymme åt kontext eller disciplin. Tvärtom behandlas informationssökningens processen som en generell och individuell process av meningsskapande.

"A librarian should be more than a keeper of books; he should be an educator [...] All that is taught in college amounts to very little; but if we can send students out self-reliant in their investigations, we have accomplished very much." (Robinson, 1876)

Ett kommunikativt orienterat förhållningssätt

Det kommunikativt orienterade förhållningssättet, som är det minst förekommande av de fyra, synliggör betydelse av samarbete mellan brukare och hur informationskällor ges innebörder i dialog mellan aktörer i en social praktik. Förhållningssättet problematiserar lärobokssynen på, hur problemlösning och informationssökning i samband med forskning går till; det vill säga, ifrågasättandet av informationssökning sett som en individuell, rationell och systematisk process, där sökningen ser likadan ut oberoende av disciplin och kontext. Här kommer istället individens deltagande i olika gemenskaper i fokus, inte själva informationen eller den enskilda individens konstruktion av mening. Det blir tydligt i handledningarna, när det t ex diskuteras, hur informationens relevans skapas inom olika områden eller när handledningarna tar upp social navigeringⁱⁱⁱ som en informationssökningsstrategi. Bibliotekariers expertis innefattar här en förståelse för de sociokulturella villkoren för informationens produktion, mediering och konsumtion.

De fyra förhållningssätten finns närvarande i de olika handledningarna och betonar olika kunskaper, som är möjliga att förmedla till brukare. Samtidigt kan de också ses som förhållningssätt, som vid olika tidpunkter har kommit att dominera forskningen och praktiken.^{iv} Det som traditionellt setts som den viktigaste bibliotekarieexpertisen i samband med brukarundervisning, att kunna vägleda brukarna bland bibliotekets källor, fick konkurrens på 1960- och 1970-talet av ett intresse att med utgångspunkt i behavioristisk teoribildning skapa ett "korrekt" brukarbeteende. Att

studera informationssökningsprocessen från den enskilda individens synvinkel kom i den internationella litteraturen att slå igenom under 1980- och början av 90-talen. Det dominerande synsättet blev nu konstruktivistiskt och ibland också kognitivistiskt. Sedan slutet 1990-talet har ett sociokulturellt perspektiv på såväl informationssökning som lärande blivit allt vanligare. Forskare inom denna teoriram har det gemensamt att de problematiserar individens autonoma positioner, samt understryker att informationssökning är en kontextberoende praktik.

Såsom har framkommit ovan, blir det en stor skillnad på handledningarna beroende på, om de är knutna till en specifik disciplin eller ej. Utvecklingskostnaderna för webbaserade handledningar har många gånger resulterat i ett samarbete över biblioteks- och disciplinrännerna, där mer eller mindre disciplinberoende handledningar har tagits fram. Det är sålunda möjligt att säga, att ett visst teoretiskt perspektiv finns mer eller mindre inbyggt i handledningarna och att detta perspektiv delvis är beroende av tekniken som sådan.

Inledningsvis jämfördes biblioteks och museers allt större fokus på pedagogiska frågor. Det tycks i båda fallen, som om det pedagogiska fokuset har förflyttats från källorna som sådana till att i allt högre grad beröra bruket av dessa källor. En viktig skillnad gentemot museer är dock, att biblioteks pedagogiska arbete i första hand riktar sig mot redskap för informationssökning, medan museers dito riktar sig mot artefakterna som sådana. En intressant effekt av denna skillnad är, att där ett museum i sin pedagogiska verksamhet till stor del arbetar med att återskapa det sammanhang som artefakterna ursprungligen existerade

inom, tycks biblioteken inte på samma sätt vara intresserad av att synliggöra de betydelser, som informationens artefakter ges inom olika områden. Istället behandlas information som mer eller mindre dekontextualiserade ting, utan hänsyn till sammanhanget.

Studien som här har presenterats visar på en stor kreativitet och skaparglädje på våra nordiska akademiska bibliotek. Men den visar också, att en viktig fråga för såväl den biblioteks- och informationsvetenskapliga forskning som praktiken är, hur vi i större utsträckning kan se informationssökning som disciplin- och kontextberoende. I fallet med webbaserade handledningar är en utmaning, hur sådana kan utvecklas, samtidigt som de skapar utrymme för ett sådant sociokulturellt perspektiv och därmed för kommunikativt orienterade förhållningssätt.

ⁱ Studien är gjord som en del av projektet "Informationssökning i övergången från utbildnings- till yrkespraktik" vid Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap / Bibliotekshögskolan, Högskolan i Borås, och har finansierats av KK-stiftelsen och dess forskningsprogram LearnIT. En utförlig redovisning av studien finns i Sundin, O. (2005). Webbaserad användarundervisning: ett forum för förhandlingar om bibliotekariers professionella expertis. *HumanIT* 7(3), 109-168. <http://www.hb.se/bhs/ith/3-7/os.pdf> <2005-06-29>

ⁱⁱ Robinson, O.H. (1876). *The Proceedings. American Library Journal* 1, 92-145.

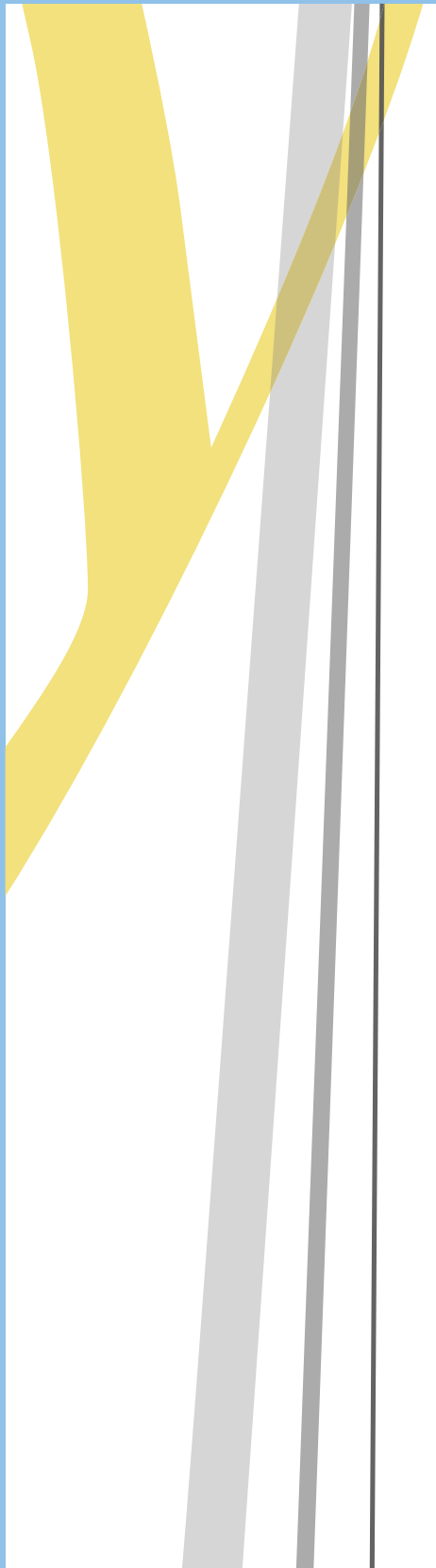
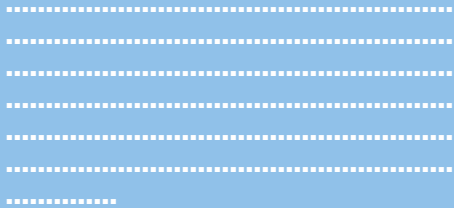
ⁱⁱⁱ Ett exempel på social navigering är nätbokhandeln Amazon, där besökarna kan se vilka andra böcker, som köpare av en specifik bok har köpt.

^{iv} Jämför även:

Tucket, H.W. & Stoffle, C.J. (1984). *Learning theory and the self-reliant library user. Reference Quarterly* 24, 58-66.

Kuhlthau, C. (1987). *Information skills: tools for learning. School Library Media Quarterly*, 22-28.

En viktig fråga för såväl den biblioteks- och informationsvetenskapliga forskning som praktiken är, hur vi i större utsträckning kan se informationssökning som disciplin- och kontextberoende



Biblioteker og personoplysninger

Biblioteksstyrelsen har netop udarbejdet en juridisk vejledning om biblioteker og behandling af personoplysninger. Med denne vejledning ønsker Biblioteksstyrelsen at afklare og samle en række juridiske spørgsmål for at skabe større forståelse af bibliotekernes muligheder og ansvar. Samtidig er det Biblioteksstyrelsens ønske at vejledningen skal bidrage til øget refleksion over såvel nye som eksisterende forhold i forbindelse med den daglige omgang med personoplysninger og sikkerheden hermed.

Vejledningen foreligger kun elektronisk og kan findes på: www.bs.dk/publikationer/vejledninger/16/index.htm

(Kilde: Nyt fra Biblioteksstyrelsen nr. 2, 2005. s. 20-21)

Forlæggerforeningens Sektion for Undervisningsforlag vælger InfoMedia og Dansk BiblioteksCenter (DBC) til at bygge og drive Danmarks e-bogsportal

Efter en evalueringsproces over de seneste måneder er det i dag offentliggjort, at Den Danske Forlæggerforening har valgt DBC og InfoMedia til at drive Danmarks e-bogsportal.

”Forlæggerforeningen ønsker med denne ambitiøse salgsportal at hjælpe de studerende til lettere at få adgang til undervisningsmaterialer i digital form, under lovlige forhold og på tværs af forlag. En e-bogsportal er en fremtidssikret løsning til bl.a. at imødegå den forholdsvis store piratkopiering, der i dag finder sted på uddannelsesinstitutionerne,” siger direktør i Forlæggerforeningen Ib Tune Olsen. (Kilde: DBC. Pressemeddelelse. 01.09.2005)

IFLA/FAIFE calls on the Chinese government to end censorship of Internet access and allow freedom of expression online

The International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) Committee on Free Access to Information and Freedom of Expression (IFLA/FAIFE) expresses its deep concern over the state of freedom of access to information on the Internet in China. Læs mere: www.ifla.org/faife/news/2005/China-Pr-13072005.htm (Kilde: IFLANET. 13.07.2005)

PRESSMEDDELANDE Vem tar ansvar för studenternas informationskompetens? - Someone else's job?

Sverige behöver en nationell strategi för att uppnå målet om informationskompetenta studenter! Lärare och bibliotekarier måste samverka i denna fråga.

Högskolebiblioteken tar idag, på eget initiativ, ett stort ansvar för att främja informationskompetens på det egna lärosätet - både studenternas och lärarnas! Samtidigt saknar biblioteken möjligheter att påverka utformningen av grundutbildningen.

Enligt högskolelagen 1 kap. 9 § är högskolorna skyldiga att se till att studenterna är informationskompetenta efter genomgången utbildning. Många högskolor har ännu inte implementerat dessa föreskrifter.

Det är en av slutsatserna man kan dra av rapporten ”Someone else's job”, en undersökning som initierats av BIBSAM, Kungl. bibliotekets avdelning för nationell samordning och utveckling.

Utredarna efterlyser en nationell strategi och föreslår att man lokalt utvecklar strategier för kompetensutveckling, samverkan och ansvarsfördelning. Samverkan mellan lärare och bibliotekarier är avgörande för att nå målet om informationskompetenta studenter.

Rapporten (i pdf):

”Someone else's job”, Måluppfyllelse av 1 kap. 9 § högskolelagen avseende studenters informationskompetens. Av Birgitta Hansson, Örebro universitetsbibliotek och Olle Rimsten vid Örebro universitet.

Læs mere:
<http://dis.shef.ac.uk/literasy/project/about.html>

För ytterligare information:
Christina Jönsson Adrial
förste handläggare, BIBSAM
christina.jonsson.adrial@bibsam.kb.se
08-463 43 58

Library as Place: Rethinking roles, Rethinking space

Af Anne Cathrine Trumpy
KVL, act@kvl.dk

Med i bagagen i sommerferien havde jeg foruden Dan Brown's Engle og dæmoner også rapporten **Library as Place: Rethinking roles, Rethinking space**: www.clir.org/pubs/reports/pub129/pub129.pdf udgivet af Council on Library and Information Resources februar 2005. Ikke at der er nogle ligheder mellem de to titler.

Med den teknologiske udvikling følger nye og spændende muligheder for bibliotekerne. Til trods for at vores informationsressourcer bliver elektronisk tilgængelige, så er der for tiden et stigende behov for det fysiske bibliotek som møde- og studiested, ikke mindst blandt vores studerende. Dagens studerende er multitaskers for at bruge et godt dansk ord. De kommer til biblioteket for at gøre mange forskellige ting, som kan understøtte dem i deres liv og studier. Teknologien stiller dog også større krav til bibliotekerne om løbende at ajourføre deres serviceydelser, således at den er i overensstemmelse med brugernes behov og efterspørgsel. Udviklingen fra undervisning til læring har også stor betydning for, hvordan bibliotekerne tilrettelægger deres aktiviteter og servicetilbud.

Det er blot nogle af de problemstillinger, der er fokus på i ovenstående rapport, som henvender sig til informationsmedarbejdere i fag- og forskningsbibliotekerne. Den indeholder seks indlæg skrevet af bibliotekarer, en arkitekt samt en professor i kunsthistorie.

I rapportens forord står det: *"The publication is intended to stimulate thinking about the role of the library in the digital age, about the potential – and the imperative – for libraries to meet new needs, and about how these needs will influence the design of physical space..."*

I rapporten gives der mange gode og praktiske eksempler på, hvordan biblioteker går nye veje i tæt samarbejde med deres brugere. Resultater fra blandt andet brugerundersøgelser inddrages i processen for at finde ud af,

hvad de studerende foretager sig i det fysiske bibliotek, og i indlægget "From the Ashes of Alexandria: What's happening in the College Library?" (s. 25-40) gives der eksempler på de mange aktiviteter blandt studerende ved Carleton Library.

Rapporten er en vigtig inspirationskilde med mange gode kildehenvisninger efter hvert indlæg. Interesserede kan også finde gode referencer til yderligere læsning og inspiration sidst i rapporten.

Barton, M.R. & Waters, M.M. (2004) Creating an Institutional Repository: LEADIRS Workbook.

Boston: MIT Libraries. 134 sider.
Af Naja Porsild
HBÅ, nap@asb.dk

Denne manual til DSpace programmet udarbejdet af The Learning About Digital Institutional Repositories Seminars program (LEADIRS) beskriver og illustrerer alle processer og funktioner omkring etablering og opbygning af "An online institutional repository".

Manualen henvender sig til forsknings- og universitets bibliotekarer og ansatte på højere læreranstalter, hvor man ønsker at opbygge et arkiv for forskningspublikationer m.m. udgivet i institutionens regi. Hvert kapitel har informationer om både opbygning, management og udnyttelse af data. Og der er naturligvis også et kapitel om "cost modeling" for optimal implementering og udnyttelse af programmet.

Om der kommer en dansk betegnelse for begrebet "An institutional repository" vides ikke, men følgende beskrivelse forklarer begrebet udmærket: En database med en række funktioner for inddatering, arkivering, indeksering, sikring og genudgivelse af Universiteter og højere læreranstalters egen forskningsproduktion i digital form. (Kilde: MIT Libraries. 2005)

Manualen kan downloades fra: <http://dspace.org/implement/leadirs.pdf> <27. 09. 2005>

Quick and dirty – hvordan søges der i DanBib?

Informationsprofessionelles søgeadfærd i DanBib – kunne den være mere effektivt?

Af Kirsten Larsen

Er der en tilbøjelighed til at overføre søgestrategier fra søgemaskiner ukritisk til andre web-redskaber, selvom strategien ikke nødvendigvis er den bedste her?

Af Kirsten Larsen
Afdelingsleder, DBC
kl@dbc.dk

Eller endnu værre: Påvirker Google på den negative måde så alt, hvad der ikke kan findes på to sekunder nok ikke er værd at lede efter?

På DBC laver vi ind imellem analyser af logfilerne i bibliotek.dk eller DanBib – som regel med ret konkrete formål á la:

- bliver de løsninger vi laver brugt – fx Søg om forfatteren i bibliotek.dk?
- er der noget vi skal tage højde for i forbindelse med en ny søgemaskine?
- kan vi skære nogle søgekoder væk, så opdateringen bliver hurtigere?
- hvor mange 0-hit-søgninger er der? – hvad kan vi gøre for at mindske antallet (dér hvor der burde have været fundet poster)?
- osv.osv.

I vinter lavede jeg forskellige undersøgelser i bibliotek.dk som forberedelse til arbejdet med den ny brugergrænseflade, som sættes i drift ca. 1. oktober i år. Samtidig kiggede jeg en smule på DanBib, fordi det jo altid er rart at sammenligne sådanne tal med noget andet. Desværre er der jo ikke mange der laver den slags undersøgelser i bibliografiske baser – næsten al forskning handler om søgning på nettet eller i fuldttekstbaser.

Bibliotek.dk

Her har vi en meget stor database med bibliografiske data af meget forskellige karakter og ringe muligheder for en for hver enkelt bruger meningsfuld relevansrangering. Der er store muligheder for støj i forhold til behov i frittekstsøgninger.

Derfor forsøger brugergrænsefladen at få oplysninger ud af brugerne, selvom de måske ikke umiddelbart tænker over, at de har dem. Og vi ser, at det faktisk lykkes – brugerne søger i høj grad i de bokse, som udfører en smallere søgning end frittekstsøgning – ligesom de tiltag vi laver i form af almindelige links til videresøgning, *Noget der ligner*, *Litteratur om forfatteren* i høj grad bruges.

Medvirkende til mønstret er naturligvis også, at mange bruger bibliotek.dk til ren verifikativ søgning. Det mere græsningsprægede behov tilgodeser en del brugere via deres lokale katalog – eller fysisk græsning på et bibliotek.

DanBib i netpunktsversion

Denne version af DanBib var den første webversion af DanBib, som skulle kunne klare sig uden en alternativ tegnbaseret version. (Der var tidligere webversioner, som blev brugt langt mindre – blandt andet fordi der var et tegnbaseret alternativ og vel også fordi funktionaliteten ikke var så omfattende). Det var derfor vigtigt under udviklingen af netpunkt.dk, at alle de vaner, som brugerne havde fra den tegnbaserede, nogenlunde smertefrit kunne videreføres til web-udgaven. I hvert fald så det samlet gav en bedre funktionalitet. Visning i web (bl.a. link til videresøgning og opslag i lokalkataloger) er jo nærmest ”automatisk” langt bedre i web-miljøet.

Den arbejdsgruppe af biblioteksfolk, som var med i udformningen, lagde vægt på, at man skulle have en boks, hvor der kunne skrives ren ccl, så søgekoder ikke var noget, der skulle hentes fra menuer eller lignende. Det er da også denne brugergrænseflade der bruges af 97 % af brugerne, selvom der er en menubase-

Tallene fra bibliotek.dk og DanBib ser pudsige ud sat over for hinanden:

Analyse af søgninger i bibliotek.dk (20.506 søgninger – 20. december 2004)

| | |
|---|----------|
| Fritekst | 7% |
| Forfattersgning (boks og kammando) | 34% |
| Videresøgning (link) på forfatter | 5% |
| Titelsøgning | 20% |
| Emnesøgning (boks og kammando) | 11% |
| Videresøgning (link g ”Litteratur om.” på emne) | 15% |
| Resten (hver enkelt max 2%) | i alt 8% |

Analyse af 1 dags søgninger i DanBib via netpunkt (37.605 søgninger – 5.1. 2005)

| | |
|-------------------------------|----------|
| Fritekst | 48% |
| ti og lti | 21% |
| fo og lfo | 8% |
| is og nr | 5% |
| em og lem | 3% |
| dk | 15% |
| En lang række koder: under 1% | i alt 8% |
| En endnu længere række: ingen | |

På mange måder kan man sige, at brugerne retter sig efter brugergrænsefladen

Nogle søgestrategier fra søgemaskiner er egnet til søgning i fuldtekstdokumenter og som oftest i ikke-formaterede dokumenter. De samme strategier er ikke nødvendigvis de hurtigste eller bedste i bibliografiske baser med formaterede metadata.

ret version også. Man kan også ved klik hente søgekoder fra hjælpeboks på søgefladen, men det er ikke mit indtryk, at det bruges meget. Det er den slags, som vi ikke kan se i loggen, så det ved brugerne mere om end jeg.

Og skriver de biblioteksansatte så ccl? – ja det kan uægtelig diskuteres – halvdelen af søgningerne er fritekstsøgninger uden søgekoder.

Og i forhold til de muligheder der er for trunkering (højre og venstre), maskering, operatører og 139 søgekoder, må man sige, at der er langt mellem snapsene = de mere avancerede søgninger.

Nu er der jo heller ikke nogen grund til at søge avanceret, hvis man kan finde det, man leder efter uden brug af andet end et ord eller to med et "og" imellem dem!

Hvad ledes der efter?

Der er ingen tvivl om, at en stor del af det, der søges efter i DanBib, er konkrete titler. Og der laves fornuftige søgninger – typisk kombinatoriske søgninger med et "og":

ivarsson og subtitling

lambron og menteurs

thomsen og ambulancerne

thuren og begyndere

Alle søgninger, som hurtigt bringer én frem til, hvad man leder efter, uden at det tager mere end et par sekunder at skrive søgningen. Her er der ingen som helst grund til at ændre søgestrategi – det er hurtigt og effektivt.

Imidlertid synes jeg, at studiet af logningen giver det indtryk, at der mellem alle disse relevante og hurtige verifikative søgninger også er en del, hvor der virkelig kæmpes for at finde et eller andet – og hvor det umiddelbart kunne se ud som om lidt mere brug af søgekoder eller kombinatorik eller begge dele, kunne gøre gavn. Andre søgninger finder givet det, der søges efter, men en anden strategi ville måske hurtigere bringe én frem til det ønskede.

Nogle søgestrategier fra søgemaskiner er egnet til søgning i fuldtekstdokumenter og som oftest i ikke-formaterede dokumenter. De samme strategier er ikke nødvendigvis de hurtigste eller bedste i bibliografiske baser med formaterede metadata.

Og i alle søgesystemer (søgemaskiner så vel som databaser) er der ting, der er tunge, ting der er "forbudt" eller stopord – eller ting man ikke kan. For professionelle brugere er det naturligvis en god ting at kende til disse ting i ens daglige arbejdsredskaber. I de redskaber vi bruger en gang om måneden eller mindre, foretrækker de fleste nok brugergrænseflader a la bibliotek.dk eller ganske mange fagdatabaser, hvor man ledes til den mest hensigtsmæssige søgemåde uden at skulle tænke sig om.

Det er jo altid farligt at give sig til at konstruere sig til hvilke søgebehov og formuleringer af disse, der ligger bag noget, man ser i en logfil. Forsøgene her skal kun ses som ideer til, hvordan man i mange situationer hurtigere kunne skaffe sig det, der ønskes.

I virkeligheden er jeg en del gange under afprøvningen af søgningerne blevet overrasket over, at svartiden eller resultatet ikke var værre – sommertiden kan dog betyde, at svartiderne er en del bedre end i januar, hvor søgningerne oprindeligt blev udført.

kvale og intervi?

kvale og interview og ma=bå

kvale og interwi?

kvale og kvalitative

Første søgning giver 26 poster – de bliver nok vist i et større format, for efter en del bladringer bliver man utålmodig og forsøger en ny strategi. En søgning på fo=kvale og em=intervi? og ma=bå giver en halvering af søgeresultatet og det er (formentlig) let at finde den rette post.

Søgekoderne er altså ikke nødvendige for at finde den rette post, man finder den blot hurtigere, og behøver derfor ikke at begive sig ud i alternative strategier undervejs.

Hvad leder vi efter her?

orkerede julestjerner

orkerede kors

orkerede kors

orkerede sommerfugle

orkerede?

orkerede?

orkis og julestjerner?

orkis og julestjerner?

orkis og kors?

orkis og kors?

orkis og sommerfugl?

orkis og sommerfugl?

Det ser ud som om, vi skal have fat på én, to eller tre bøger om orkis, der handler om henholdsvis julestjerner, kors og sommerfugle.

En søgning på em=orkis giver alle tre titler i ét hug:

DanBib søgeresultat

Antal viste poster: 20

Overblik/antal poster: DanBib: 31
Søgning: em=orkis

► DanBib: post 1 - 20 af 31 poster Mærkér hele søgesættet

- P1 Niebach, Iris: Orkede flakoner - 2004 • BOG
- P2 Wind Hansen, Kirsten: Orkede påskeæg - 2004 • BOG
- P3 Madsen, Inga, f. 1952: Orkede dyr - 2003 • BOG
- P4 Bjørn, Lene: Orkede kors som bagmærker - 2003 • BOG
- P5 Bjørn, Lene: 24 Julestjerner i orkis - 2001 • BOG
- P6 Dangela, Adèleheid: Sommerfugle i orkis - 2002 • BOG
- P7 Lømmetærklæder med orkis - 2002 • BOG
- P8 Nikolajsen, Kirstine: Orkis - bar' knuder - 2002 • BOG
- P9 Pedersen, Hanne L., f. 1949: Orkis uden grænser - 2000 • BOG
- P10 Den 3. orkisbog - 1999 • BOG
- P11 A school-house for the needle - 1998 • BOG
- P12 Dusenbury, Teri: Tattooing butterflies - 1997 • BOG
- P13 Husfid 2 1996 • PERIODICUM
- P14 Petersen, Magrethe: Bonniers Store Håndarbejdsleksikon - Bind 12 - 1996 • BOG
- P15 Frivoliteter - 1995 • BOG
- P16 Bjørn, Lene: Julepynt i orkis - 1995 • BOG
- P17 Pedersen, Hanne L., f. 1949: Orkis til hverdag og fest - [1995] • BOG
- P18 Nikolajsen, Kirstine: Orkis - bar' knuder - 2002 [Anmeldelse] [Jyllands-posten 1995] • AVISARTIKEL
- P19 Nikolajsen, Kirstine: Orkis - 1994 • BOG
- P20 Husfid 3 1994 • PERIODICUM

[Vis næste](#)

Slutbrugere kan af og til ønske ”absolut alt”, men en professionel bruger ville nok ofte have glæde af at opdele i to strategier: én til at søge ”litteratur af ” og én til ”litteratur om”

En søgning: *jackie og chan* giver 70 poster (der er bladret en del, kan man se i logfilen...) – mon ikke en søgning fx *fo=chan jackie* eller *em=chan jackie*, som giver 20 poster, giver det, der ledes efter? Slutbrugere kan af og til ønske ”absolut alt”, men en professionel bruger ville nok ofte have glæde af at opdele i to strategier: én til at søge ”litteratur af ” og én til ”litteratur om”. (Jo, der er nogle videoer med Jackie Chan, man ikke finder med en em-søgning).

Ordregistre – langordsregistre

I DanBib har vi valgt at gøre det muligt at lave ordsøgning i alle felter – dvs. alle elementer i dataene lægges ud enkeltvis, så man frit kan kombinere, selvom man kun kender et fornavn og et eller andet ord i en titel eller emnet. Eller man kender to ord, som står ved siden af hinanden, men man ved ikke hvor.

Ligeledes ligger en lang række data også i langordsregistre (phrase indexes), som muliggør dels meget hurtig søgning, hvis man har præcise data, dels skanning i registrene, så man ofte kan bladre sig frem til det ønskede.

Men det betyder også, at visse typer søgninger er særdeles tidkrævende – fra logningen:

den gode leder er et dydsmønster

en rejse til det gode lederskab

det athenske demokrati i samtidens og eftertidens syn

the organic chemistry of drug synthesis

the declaration of independence and the constitution of the united states

Alle disse søgninger er foretaget i fritekst.

De lader sig udføre i Danbib – i hvert fald på en rolig sommerdag, hvor belastningen ikke er så stor. Der er intet ”galt” i at søge sådan. Men fx den sidste kan udføres på 3 sekunder med søgekoden lti – det tog (stadig på en stille sommerdag) 24 sekunder, som den er skrevet.

Har man præcise titler, kan man lige så godt udnytte fordelene ved langordsregistre. Kan man ikke huske koderne, står de i den gule boks på forsiden og et enkelt klik på dem, kopierer koden op i indtastningsfeltet.

Google-syndromet?

Endnu et eksempel fra logfilen: *den store slæderejse gyldendalske nyt nordisk*

Er der en tilbøjelighed til at overføre søgestrategier fra søgemaskiner ukritisk til andre web-redskaber, selvom strategien ikke nødvendigvis er den bedste her? Eller endnu værre: Påvirker Google på den negative måde, så alt, hvad der ikke kan findes på to sekunder, nok ikke er værd at lede efter?

Anbefalinger

Den lille stikprøve giver anledning til at repetere disse anbefalinger:

1. Pluk et ”godt” ord i titlen og kombiner med en lige så god del af navnet – så er fritekst lynhurtig og effektiv.
2. Hvis man har kendte titler med mange småord, er søgning med lti (slut gerne med et spørgsmålstegn for en sikkerheds skyld – undertitler kan drille) eller en kombinatorisk søgning med ”gode” ord langt hurtigere end en lang frasesøgning.
3. Skal man lave emnesøgninger, kan det virkelig betale sig at lære nogle søgekoder eller slå dem op, når behovet er der.

I forbindelse med udarbejdelse af emnehierarkiet til bibliotek.dk, konkluderede de indekssører, der har lavet hierarkiet, at 5 søgekoder kunne klare det meste: **ok, dk, em, ke, df**.

Det er to klassifikationskoder: **dk** til alle dk5-klassemærker, og **ok** til dk-opstillingsklassemærke – særdeles nyttige, når man skal finde nogle centrale titler uden at bruge for megen tid.

Og tre emnesøgekoder: den brede **em**, som alle vel kan lære, **ke** som er kontrollerede emnesøgekoder og **df** som er den smalle kode til faglitteratur indekseret med DBC-termer – god når der er meget litteratur.

Alle koder kan ses i hjælpeboksen på DanBib's forsiden eller i det hjælpevindue med flere emnesøgekoder, som er ét klik fra det.

Når man kigger emnehierarkiet igennem, er det tydeligt, at den hyppigst anvendte søgestrategi til at finde central dansk litteratur om et emne, er en kombination af et klassemærke (med **dk** eller **ok**) og et emneord (**em**, **ke** eller **df**). I logningen fra DanBib (mere end 37.000 søgninger) var de tre af koderne (**ok**, **ke** og **df**) slet ikke repræsenteret!

Hvad kan vi gøre for at gøre det lettere at lave effektive søgninger i DanBib?

Skal vi lave et emnehierarki i DanBib ligesom i bibliotek.dk? – hvor biblioteksmennesker med dybtgående viden om data og søgning har lavet søgninger på de mest almindelige emner – og til brug i den travle hverdag, når brugeren spørger om noget, der ikke lader sig finde i éns eget bibliotekskatalog?

Skal vi have ”dagens tip” på brugergrænsefladen? – eller i en danbib-tip-info?

Prioriteres den løbende vedligeholdelse af søgekompetencer for lavt i bibliotekerne?

Andre ideer?

Skriv gerne til kl@dbc.dk, hvis der er noget du mener, vi kan gøre fra DBCs side.



Nye DF-medlemmer

Ketty Fuglsbjerg
Gitte Kolstrup
Niels Erik Frederiksen
Peter Hald
Jeppe Lomholt Akselbo
Eva-Marie Helsted Ravn
Thomas Vibjerg Hansen
Sara Frahm Pors
Rikke Lose
Jane Rasmussen
Elsebeth Jeppesen
Inge Rudbeck
Louise Kruse Fischmann
Trine Fjordback Søndergaard
Kurt Mathiesen
Marianne Gauffriau

Bornholms Sundheds- og Sygeplejeskole
Juridisk Bibliotek
Statsbiblioteket
Københavns Tekniske Bibliotek
Syddansk Universitetsbibliotek
Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek
Aalborg Universitetsbibliotek
Kunstakademiets Arkitektskoles Bibliotek
Danmarks Bibliotekscenter
Statsbiblioteket
Aalborg Universitetsbibliotek
Handelshøjskolens Bibliotek
Arkitektskolen Aarhus
Danmarks Designskole

Nyhedsbreve til formidling af digitale materialer

Af Jens Hofman Hansen og Inge Marie Larsen

På Statsbiblioteket interviewede vi ansatte på Aarhus Universitets Humanistiske Fakultet for at finde ud af, om de var interesserede i at modtage et nyhedsbrev fra os. Vi ved nu, at det kan blive en succes, hvis vi lever op til en række kvalitetskrav. Indholdet skal f.eks. vinkles efter modtagernes faglige interesse og deres rolle som undervisere. Det er vigtigt, at nyhedsbrevets bidragydere aktivt anvender deres faglige viden og i det lys grundigt karakteriserer databaser eller e-tidsskrifter.

Jens Hofman Hansen
cand.mag.
Usabilitykonsulent
Statsbiblioteket
jhh@statsbiblioteket.dk

Inge Marie Larsen
ph.d.
Forskningsbibliotekar
Statsbiblioteket
iml@statsbiblioteket.dk



Hvordan kan vi formidle de digitale materialer bedre?

Flere undersøgelser¹ har peget på, at brugerne af bibliotekets hjemmeside i mange tilfælde slet ikke opdager de ellers værdifulde elektroniske ressourcer i form af databaser og elektroniske tidsskrifter, som bibliotekerne abonnerer på. Anvendelsen er ganske vist stigende, men den nuværende præsentation trækker efter alt at dømme ikke mange nye brugere til.

I dag præsenteres databaserne, som Statsbiblioteket abonnerer på, i en lang liste. Det er en formidlingsform, som kan forbedres.

Det kunne være en mulighed at præsentere brugerne for de elektroniske materialer i sammenhæng med den populære biblioteksbases øvrige indhold. Det er primært manglende adgang til de rette metadata, som er skyld i, at det ikke allerede er tilfældet i dag. Det er da også drømmen i Statsbibliotekets webafdeling, at vi engang får et system, der bryder med den traditionelle form for søgning i en meget begrænset del af bibliotekets tilbud. Samsøgningssystemer, der kan rangordne søgeresultater på en relevant måde og foreslå ting, som brugeren ikke direkte har artikulert, virker f.eks. som løsninger, der kan give brugerne langt større relevans end dagens systemer.

Virkeligheden

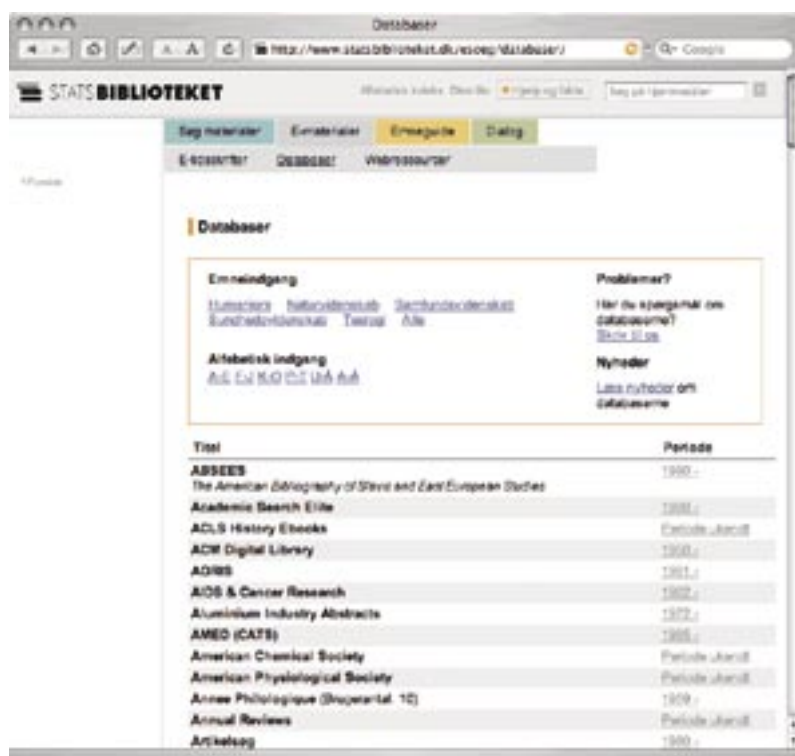
Indtil et tilfredsstillende samsøgningssystem måtte være udviklet, må vi se på, hvordan vi ellers kan øge kendskabet til og anvendelsen af databaser og elektroniske tidsskrifter.²

En gruppe fagreferenter (Statsbibliotekets faglige, akademiske medarbejdere) for Humaniora fik på et tidspunkt den ide, at vi kunne lave et nyhedsbrev, som løbende kunne holde brugerne af biblioteket orienteret om nyindkøbte databaser, e-bøger, elektroniske tidsskrifter og lignende. I webafdelingen arbejdede vi sammen med fagreferenterne videre med konceptet, og vi besluttede at undersøge, om de potentielle modtagere af nyhedsbrevet overhovedet var interesserede i at modtage det. Man kunne jo frygte, at det blot ville drukne i den strøm af mails, der efterhånden kendetegner manges indbakker.

Interviews ledsaget af en prototype

For at blive sikre i vores sag besluttede vi os for at lave en prototype af nyhedsbrevet, som vi forestillede os, det kunne komme til at se ud. Prototypen tog vi med til otte interviews, som vi gennemførte med videnskabeligt personale (i første omgang på Det Humanistiske Fakultet). Vi valgte interviewpersonerne ud på en måde, der sikrede en passende spredning over fag og anciennitet (fra ph.d.-studerende til professorer).

Det viste sig, at selve ideen om et nyhedsbrev blev rigtig godt modtaget. Der kom dog også nogle afgørende ting frem, da vi viste prototypen til interviewpersonerne. De kunne med prototypen forholde sig meget konkret til, hvordan et nyhedsbrev kunne komme til at se ud, og derfor fik vi en række konkrete forbedringsforslag.



En af de interviewede fortalte: ”14.000 e-bøger... tja... For min skyld kunne de have 1 million e-bøger, men fortæl mig i stedet, hvilke tre der er vigtige for min undervisning”

Skal nyhedsbreve have relevans, skal de fortælle noget, som umiddelbart kan omsættes til handling eller afprøves i praksis

Fagligt vinklet og velbearbejdet information er en nødvendighed

Samtlige interviewede personer gav udtryk for, at de nyheder, som var skrevet specielt til deres fagområde, var af størst interesse for dem. Set i bakspejlet kan det måske ikke undre, idet vi med basal viden om relevanstheori burde have forudset, at brugerne vil have information, som er så målrettet mod deres interessefelt, som muligt. Interviewundersøgelsen betød dog også, at vi fik mere dybdegående information om, hvornår nyheder i praksis virker relevant for målgruppen.

Med til interviewet bragte vi en simpel prototype af nyhedsbrevet i en papirudgave, så brugerne let kunne forholde sig til layout, sproglige detaljer og ikke mindst indholdet.

Hvordan beskrives en ressource, så det bliver konkret og relevant?

De interviewede sagde, at vi skulle undgå ”nøgne informationer” i nyhedsbrevet. Det er således ikke nok, at vi fortæller, at ”Ebrary indeholder 14.000 e-bøger”, og at Statsbiblioteket nu tilbyder adgang til alt dette. I stedet skal servicen karakteriseres på en måde, så redaktionens ”bibliotekariske kundskaber” kommer i anvendelse, som en af de interviewede udtrykte det.

I praksis betyder det, at en elektronisk ressource skal beskrives ved hjælp af bestemte informationer, der gør det muligt for brugeren at afgøre, om den har relevans. Sådanne karakteristika er ifølge de interviewede:

- En anbefaling – hvorfor er lige netop denne ressource god?
- Hvad er dens styrker og svagheder?
- Relaterer den sig til andre elektroniske ressourcer? Disse relationer kan nemlig være med til at karakterisere, hvad der er tale om.

- Hvad kan man forvente at finde, når man bruger ressourcen? Fuldt tekst, artikler, bøger eller noget helt andet?
- Hvad er der at sige om kvaliteten? Er der tale om et særligt velrenommeret forlag, er indholdet peer-reviewed, er materialet nyt eller gammelt (og har det en betydning)?
- Er der konkrete eksempler på godt, klassisk, interessant eller på anden måde værdifuldt materiale i ressourcen?
- Hvad kan ressourcen bruges til, hvis man skal undervise i sit fag?
- Er der særligt oplagte søgestrategier, som man med fordel kan anvende?

Alle disse nødvendige karakteristika betyder, at udarbejdelsen af et nyhedsbrev er et langt større intellektuelt arbejde end blot at klippe-og-klistre databasens egen beskrivelse. Mange databaser beskriver f.eks. sig selv som nettets mest betydningsfulde og slår på, hvor enorme mængder af information de tilbyder. Men som en af de interviewede fortalte: ”14.000 e-bøger... tja... For min skyld kunne de have 1 million e-bøger, men fortæl mig i stedet, hvilke tre der er vigtige for min undervisning”.

Orienteret mod anvendelse

I det hele taget gjorde de interviewede meget ud af at understrege, at nyhedsbrevet skulle være anvendelsesorienteret. Skal det have relevans, skal det fortælle noget, som umiddelbart kan omsættes til handling eller afprøves i praksis. Derfor er noget så simpelt som et link direkte til databasen efter omtalen helt essentielt.

Nyheder om fysiske materialeindkøb, udstillinger og nyansættelser er formentlig af samme grund mindre eftertragtet i nyhedsbrevet. Her er det nemlig ikke muligt for læserne

at foretage sig meget videre end blot at blive orienteret. Hvis man alligevel omtaler en nyindkøbt bog, er det vigtigt, at der med et link henvises til en bestillingsmulighed på den pågældende bog.

Nyheder er ikke kun nyindkøb

Undersøgelsen viste desuden, at et nyhedsbrevs indhold ikke nødvendigvis behøver at basere sig på bibliotekets nyindkøb. Således mente mange af de interviewede, at nyhedsbrevet sagtens kunne omtale ressourcer, som biblioteket havde abonneret på længe. Det harmonerer fint med tankegangen om, at de fleste brugere i dag har meget svært ved overhovedet at komme i gang med at bruge materialerne fra de lange og svært tilgængelige lister på hjemmesiden. Nyheder kan altså godt være ”konstruerede”, så længe de blot lever op til kravet om en karakteristik af høj kvalitet og evt. tilbyder fif til brugen af ressourcen, som kan gøre kenderne endnu bedre til at bruge servicen.

Koncist sprog

Undersøgelsen fortalte – måske ikke overraskende – at sproget i nyhedsbrevet skal være præcist og koncist. Visse dele af prototypen anvendte en mere underfundig sprogbrug³, men det blev ikke godt modtaget af brugerne. Ved at præsentere prototypen for de interviewede fik vi desuden mere viden om, hvad koncist og præcist sprog betyder i praksis. F.eks. skal vi undgå mystiske forkortelser af databaserne (f.eks. ”ACLS”) eller i hvert fald forklare, hvad de står for. Alt for mange mystiske navne giver et forvirrende nyhedsbrev.

Desuden kan man skrive meget triviell tekst om en database uden at leve op til de krav, som ses i punktopstillingen i denne artikel. Det

Nyheder kan godt være ”konstruerede”, så længe de blot lever op til kravet om en karakteristik af høj kvalitet og evt. tilbyder fif til brugen af ressourcen, som kan gøre kendere endnu bedre til at bruge servicen

nytter således ikke at fortælle, at en database er legendarisk, fantastisk eller meget omfattende, hvis ikke man underbygger med oplysninger om, hvorfor det forholder sig sådan.

Brug de eksisterende kommunikationskanaler

Da vi nu var i gang med at interviewe, spurgte vi også om, hvordan brugerne forventede at blive oplyst om nyhedsbrevets eksistens. Langt de fleste forventede, at de ville få det at vide via deres institut. Faktisk fortalte flere af de interviewede, at de ikke ville lede efter et nyhedsbrev på Statsbibliotekets hjemmeside. Det fortæller os, at det er helt centralt at få annonceret nyhedsbrevet ved at gå direkte til institutternes sekretærer eller på anden måde at undersøge, hvilke officielle kommunikationsveje, der er.

Første konkrete initiativ fra vores side bliver at udsende en e-mail til institutterne om, at nyhedsbrevet er på vej, og at man kan tilmelde sig via en side på Statsbibliotekets hjemmeside. Ved at studere tilmeldingerne vil vi også kunne afdække, hvor vores promovning ikke har fungeret.

Lav selv et nyhedsbrev

Hvis du har lyst til at gå mere i dybden eller eventuelt selv planlægger at lave en interviewundersøgelse i forbindelse med jeres nyhedsbrev, kan du læse en minirapport om vores undersøgelse, se vores interviewguide og prototype til nyhedsbrevet, samt hente mere bearbejdet materiale på denne webside: www.statsbiblioteket.dk/brugbarhed/nyhedsbreve

Senere erfaringer skal vise, hvor mange tilmeldte vi kan få, og om nyhedsbrevet ligefrem vil få en aflæselig effekt for anvendelsen af databaser og andre materialer, som vi ønsker at promovere.

KONKLUSION

Nyhedsbrevet forventes lanceret i midten af september. Denne artikel har opsummeret de vigtigste pointer af vores undersøgelse:

- Nyhederne skal være fagligt vinklede og være anvendelsesorienterede for at give relevans.
- En elektronisk ressource skal beskrives meget nuanceret, hvis den skal være interessant at læse om.
- Sproget skal være koncist.
- Det er vigtigt at ”indtænke” distributionen af nyhedsbrevet, hvis det skal få succes

Minirapport: www.statsbiblioteket.dk/brugbarhed/nyhedsbreve

En velredigeret nyhed

Her er et eksempel på en nyhed, som opfylder en hel del af de krav, som de interviewede stillede

| | |
|--|--|
| 1. Sigende overskrift Overskriften indeholder hverken forkortelser eller mærkelige produktnavne. | Bibliografi over middelalderforskningen - International Medieval Bibliography |
| 2. Kort manchete Den første sætning fortæller kortest muligt, hvad nyheden handler om. | Statsbiblioteket giver nu adgang til onlineudgaven af middelalderforskningens bibliografiske standardværk, International Medieval Bibliography, som indtil for nylig kun er udkommet i trykt form. |
| 3. Basal karakteristik Nyheden angiver periode, geografisk dækningsområde og hvad man kan forvente at finde frem til. | Bibliografien dækker perioden 300-1500 og områderne Europa, Mellemøsten og Nordafrika. Den indeholder over 300.000 henvisninger til artikler i tidsskrifter, antologier og konferenceberetninger, udgivet siden 1967. Dog giver den ikke adgang til selve teksterne. |
| 4. Svagheder En god karakteristik fortæller også om, hvilke begrænsninger bibliografien har. | |
| 5. Målgruppe Yderligere karakterisering kan ske ved at angive, hvilke fagområder der typisk kan have interesse i materialet. | Bibliografien er et relevant arbejdsredskab for historikere, arkæologer, arabister, kunsthistorikere, religionshistorikere, filologer og andre, der beskæftiger sig med middelalderen. The International Medieval Institute ved University of Leeds står for ved-ligeholdelsen og udbygningen i samarbejde med 50 specialister fra hele verden. |
| 6. Autoritet Det er ofte vigtigt, hvem der står bag en ressource, så det er også flettet ind i nyheden. | |
| 7. Faglig vinkling Konkrete eksempler gør det nemmere at forstå, hvad ressourcen kan bruges til, og det kan virke inspirerende på læseren. | Det særlige ved denne bibliografi er de systematiske søgninger, der kan foretages ved de blå indekxknapper, som giver adgang til alfabetiske lister over forfattere, titler, ord og emner. Brug f.eks. indekxknappen "All Index Terms" og vælg navnet "Charlemagne". Der dukker nu en liste op med 115 forskellige emnekategorier, som repræsenterer forskellige aspekter ved Karl den Store liv og virke. F.eks. "Charlemagne, Holy Roman emperor - and Denmark". |
| 8. Kort vej til handling Et direkte link til ressourcen betyder, at man kan prøve den af med den samme. | Direkte link til International Medieval Bibliography: http://statsbiblioteket.dk/korturl?id=9346 |
| | Find bibliografien i listen over databaser eller den faglige indgang om historie: www.statsbiblioteket.dk/esoeg/databaser/ www.statsbiblioteket.dk/emneguide/historie/ |
| 9. Sammenhænge Bibliografien kan også karakteriseres overfor andre ressourcer, som det er oplagt at henvise til. | Historical Abstracts dækker tiden efter senmiddelalderen, 1450 til i dag: http://statsbiblioteket.dk/korturl?id=2456 |
| 10. Kontaktmulighed Det er oplagt at være åben overfor kontakt, hvis særligt interesserede brugere skulle have spørgsmål. | Har du spørgsmål, er du velkommen til at kontakte Statsbibliotekets fagspecialist på området, Niels Erik Frederiksen (nef@statsbiblioteket.dk). |

Fodnoter

1: Mindst to nyere usabilityundersøgelser har peget på dette forhold: Madsen m.fl.: Sådan bliver det elektroniske bibliotek brugervenligt. Best practice-rapport baseret på usability-test af danske folkebibliotekers websteder (2003) og Madsen og Gardner: Det brugervenlige digitale forskningsbibliotek (2004).

I rapporten "Studerende, Google og Biblioteker" af Niels Ole Pors (2005) fremgår det, at de studerende anvender de elektroniske ressourcer mere og mere, jo længere de når i studieforløbet, hvilket netop peger på, at anvendelsen forudsætter forholdsvist stort kendskab til det faglige felt og dets publikationer. Studerende med lav anciennitet og brugere af enhver art, der ønsker at sætte sig ind i nye interesseområder, må således i dag betragtes som relativt dårligere serviceret af bibliotekernes tilbud.

2: Der findes faktisk allerede samsøgningsssystemer, som giver et indblik i fremtidens muligheder. I bibliotekssammenhæng findes ELIN (Electronic Library Information Navigator). Google Scholar er et andet eksempel på, at tidsskrifter uafhængigt af deres tilhørsforhold indekseres i et og samme register.

3: Inspireret af amerikaneren Nick Usborne, der er tekstforfatter og anbefaler, at man skriver sine nyhedsbreve i en personlig tone.



DF's nye bestyrelse

Formand

Planlægningschef Claus Vesterager Pedersen
Roskilde Universitetsbibliotek
cvp@ruc.dk

Næstformand

Funktionsleder Lene Stampe Mortensen
Roskilde Universitetsbibliotek
lest@ruc.dk

Kasserer

Vicebiblioteksdirektør René Steffensen
Handelshøjskolens Bibliotek. Kbh.
rs.lib@cbs.dk

DF Sekretariatet

Hanne Dahl
Statsbiblioteket
df@statsbiblioteket.dk

Chefkonsulent Gitte Larsen
Danmarks Biblioteksskole. Kbh
gl@db.dk

Bibliotekschef Karen Grundvad Kvist
Det Administrative Bibliotek
kgk@dab.dk

Bibliotekar Eli Greve
Syddansk Universitetsbibliotek
eligr@bib.sdu.dk

Bibliotekar Bente Lope
Aalborg Universitetsbibliotek
bl@aub.aau.dk

Biblioteksleder Susanne Dalsgaard Krag
Teologisk Bibliotek. AU
sdk@teo.au.dk

| | | | |
|--------------------|-----------|-----------------------|--|
| SEPTEMBER | 26. – 27. | København | Building the Info Grid. Digital Library Technologies and Services – Trends and Perspectives. http://seminar.deff.dk |
| OKTOBER | 4. | DBC, Ballerup | Webservices - så det kan forstås. www.dbc.dk/php/webservices_2005_10_04_tilmelding.php |
| | 13. | København | Federated Search seminar. DEFF. www.deff.dk |
| | 20. – 22. | Geneve | CERN workshop on Innovations in Scholarly Communication (OAI4) http://indico.cern.ch |
| NOVEMBER | 10. – 11. | Klarskovgård, Korsør | 2. danske konference om Informationsarkitektur (DK-IA2). Arrangeret af DF Forum for Informationsarkitektur. www.dfd.dk |
| | 11 | Lund | Takt, Ton och Information. Temadag for Erhvervsrådgivere og bibliotekarer med interesse for erhvervsinformation. Program: http://www.infobusinessoresund.net/temadag_program_2005.htm |
| | 21. | Århus, ÅKB | Webservices Light. Arrangeret af BFs IT-faggruppe og Fabita |
| NOVEMBER /DECEMBER | 29. – 1. | London | Online Information 2005. www.online-information.co.uk |
| DECEMBER | 8. | København, CBS | Temadag. "Den der lever skjult, lever godt?" Markedsføring i egen organization. Forum for Markedsføring og Brugerservice |
| 2006 | | | |
| FEBRUAR | 7. – 9. | Bielefeld Tyskland | "Redefining the Library". 8th International Bielefeld Conference http://conference.ub.uni-bielefeld.de/2006/programme |
| MARTS | 9. – 10 | Klarskovgård | DF Vinterinternat OBS: Ny dato |
| AUGUST | 16. – 18. | København | Creating Knowledge IV - Forum for brugeruddannelse http://web.bit.mah.se/konferens/ck4/ |
| SEPTEMBER | 7. – 8. | Roskilde | DF Årsmøde |

Afsender

DFs sekretariat
Hanne Dahl
Statsbiblioteket
Universitetsparken
8000 Århus C

Returneres ved vedvarende adresseændring

Fra Baglinjen

DFs årsmøde 2005, Vingsted

Tag en velfungerende hovedbestyrelse, engagerede deltagere og spændende temaindlæg og du har et vellykket årsmøde! DF er så heldig at have en meget visionær og synlig Hovedbestyrelse med fingeren på pulsen – både fagligt og politisk. Det fremgår af både den politiske og den organisatoriske beretning. Visionær, fordi der angives scenarier for fagets udviklingsmuligheder og synlig, fordi der meldes ud om holdninger til faglige og politiske tiltag – både nationalt og internationalt. Det er essentielt for enhver forening, at have en aktiv og engageret hovedbestyrelse.

Fra hovedbestyrelsens politiske beretning fremhævede formanden, Claus Vesterager Pedersen bl. a. rapporten af Niels Ole Pors ("Studerende, Google og biblioteker : om studerendes brug af biblioteker og informationsressourcer." Biblioteksstyrelsen og Danmarks Biblioteksskole, 2005), hvori det essentielle i betjening af studerende, integrerede brugerrettigheder, markedsføring af bibliotekernes elektroniske ressourcer og synliggørelse af uddannelsesbibliotekerne i institutionen betragtes som nogle af hovedingredienserne i forskningsbibliotekernes udvikling og indsatsområder. Ingredienser, der snildt kunne føre til en længe savnet national kultur- og informationsstrategi. Også de kedelige konsekvenser af Datatilsynets afgørelse om Bibliotekernes brug af e-mail som meddelelsesmedie blev omtalt - med opfordring til en lempeligere fortolkning af registerloven.

Om Hovedbestyrelsens internationale arbejde blev et kommende forslag fra DF om strukturelle ændringer i samarbejdet i NVBF kort omtalt. Forslaget skal ses i ønsket om en struktur, der

også rækker ud mod Europa og europæiske samarbejdsmuligheder og perspektiver. Ved den senere præsentation af HBs arbejdsprogram var der stor opbakning til forslaget om at arbejde på en omstrukturering af NVBF.

Biblioteksstyrelsens beretning blev præsenteret af Jakob Heide Petersen. Herfra kan bl.a. nævnes, at et Review om DEFF aktiviteter er på trapperne, at Bibliotek.dk får optimeret sin brugergrænseflade og måske kommer i Google pr.1.1.06, at man gennem E-læring og bl.a. DELA-projektet satser på at få bibliotekets ressourcer bedre i spil, at automatisering af Fjernlån er et kommende et udviklingsprojekt, at der forsøges etableret et samarbejde med Rektorkollegiet om politik for forskningsresultater og ligeledes et "Nordbib" – nordisk forskningsbiblioteksprogram for udvikling af adgang til forsknings- og fagvidenskabelig information i Norden.

"Knowledge Exchange" er navnet på et nyt konkret samarbejdsforum mellem Holland, England, Tyskland og Danmark om etablering af fælles europæiske standarder for e-læring og forskningsinformationer – et forum, der arbejder hen mod en mere fælles europæisk informationsinfrastruktur og samtidig nye muligheder for formidling af resultater. F. eks. gennem udvikling og vedligeholdelse af digitale repositorier, udveksling af politikker og erfaringer vedr. licenser, digitale rettigheder og ophavsret, samarbejde om portaler og informationsadgange, om webservices og adgangsstyring. Et samarbejdsforum med spændende muligheder – vi ser frem til resultaterne.

Fra årsmødets faglige del var eksperternes uenighed om "et portræt" af den nuværende

generation af studerende og tillige vores brugere meget morsom at observere. Dag 1 (CBS) blev de beskrevet som passive, reaktive, kunne ikke sælge sig selv, selvudslettende, ikke krævende og sågar ubevidste. Iflg. eksperthen fra dag 2 (en privat konsulent) var Generation WHY nærmest det stik modsatte - de var "frie agenter", kunne i den grad beherske omverdenen, de var proaktive, ja - nærmest en hel ny race på kloden! Eksperter!

Et beslægtet emne var opfordring til mere intensiv markedsføring og PR af forskningsbibliotekernes ressourcer. Men er markedsføring og PR svaret? Markedsføring kan ikke stå alene, vil aldrig i sig selv føre til, at brugerne "ser lyset" ved at anvende bibliotekernes ressourcer. Her skal vi også ved empiriske studie påvise, at det arbejde, der udføres på forskningsbibliotekerne, er uundværlige bidrag til dansk forskning.

Det burde være klart for enhver, hvilken betydning forskningsbibliotekerne har for velfærdsstaten gennem vores centrale rolle i informationsforsyning til dansk forskning. Det er ikke gennem markedsføring og PR om, hvad vi laver i vores hverdag, at denne klarhed opnås. Vi skal sørge for at bidrage med hårde facts om vores andel i den værdiskabelse for samfundet, som opnås gennem den forskning, der gennemføres på landets universiteter. Det vil være en god idé, hvis DF tog initiativ til at kvantificere forskningsbibliotekernes bidrag til dansk forskning.

Det var et fint årsmøde, med mange bolde som blev smidt i luften. Det gør ikke noget, hvis vi også sørger for at gå i dybden med løsninger.

Redaktionen